

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra českého jazyka a literatury

Diplomová práce

Bc. Tomáš Korábečný

Literární obraz Slovácka v díle Jiřího Jilíka

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a použil jen uvedených,
citovaných zdrojů.

V Olomouci, dne

.....

vlastnoruční podpis

PODĚKOVÁNÍ

Chtěl bych tímto poděkovat za dohled a odbornou spolupráci vedoucí diplomové práce v osobě Paní doktorky Jany Sladové.

Obsah

Úvod	6
TEORETICKÁ ČÁST.....	7
1 Národopisná oblast Slovácko jako inspirativní literární zdroj.....	8
1.1 Slovácko jako základna rozmanité škály literárních umělců a.....	8
publicistů.....	8
1.2 Hlavní inspirativní faktory podněcující autorský zájem o	17
slovácký region.....	17
2 Jiří Jilík jako národopisný obdivovatel se Slováckem	25
v srdci	25
PRAKTICKÁ ČÁST.....	35
3 Analýza a interpretace vybraných sbírek pověstí, balad a pohádek čerpaných z ústní lidové slovesnosti.....	36
3.1 Z kraje pod Buchlovem aneb sbírka pověstí a pohádek z kraje	36
pamětihodného i záhadného.....	36
3.2 Vlčnovské vyprávěny jakožto poklad slováckých kulturních.....	42
hodnot dochovaný z ústní lidové slovesnosti.....	42
4 Obraz regionálních tradic a zvyků v analyzovaných a.....	51
interpretovaných sbírkách národopisných reportáží a fejetonů	51
4.1 Klíčové atributy a osobnosti slováckého folkloru ve sbírce	52
reportáží a fejetonů Rebelové proti všednosti.....	52
4.2 Obraz nezvratné hodnoty předávaného lidového bohatství	62
v reportážních sbírkách Jdu Slováckem krásným a Jdu	62
Slováckem krásným II	62
4.3. Shrnutí literárního přínosu Jiřího Jilíka současnému čtenářstvu.....	68
Závěr.....	70
Seznam použité literatury	72

Internetové zdroje.....	73
Seznam příloh	74
Obrázková příloha č. 1	74
Obrázková příloha č. 2.....	75
Obrázková příloha č. 3.....	76
Obrázková příloha č. 4.....	77
Obrázková příloha č. 5.....	78
Obrázková příloha č. 6.....	79
Anotace.....	80

Úvod

Diplomová práce zaměřená na tvorbu národopisně založeného literáta a novináře Jiřího Jílíka má prostřednictvím analýzy vybraných publikací literatury faktu i umělecké přiblížit oblast slováckého kraje s jeho zcela unikátní a dlouholetou lidovou tradicí. Zvolené téma má veřejnosti blíže představit nejen tradice a slavnostní obřady v jednotlivých oblastech Moravského Slovácka v očích Jiřího Jílíka, ale zároveň se snaží přiblížit autorův láskyplný vztah ke všem hodnotám a kulturnímu bohatství této jedinečné oblasti při česko-slovenském jihovýchodním pohraničí.

Úvodní pasáž má za cíl představit Slovácko jako impozantní, a především inspirativní literární zdroj s dlouholetou tradicí a výrazným podílem v českém literárním světě. Kromě souborného shrnutí ústředních postav české literární scény s uměleckým zájmem o zvolenou národopisnou oblast má vstupní část za úkol taktéž postihnout klíčové body podněcující autorský zájem.

Ústřední téma práce je koncipováno jako analýza tvorby rodilého autora a zarytého folkloristy Jiřího Jílíka se zaměřením na podrobný rozbor jeho sbírek pověstí a ústní lidové slovesnosti společně s jednotlivými sbírkami fejetonů a novinových reportáží z putování po koutech slováckého kraje, které jsou spjaty s přímou interakcí s významnými lidovými obřady a slavnostmi. Hlavní důraz diplomové spočívá ve vytyčení obrazu Slovácka vyplývajícího z popisovaných autorových vjemů a niterních nerozlučných vazeb.

Podstatou závěrečné části diplomové práce bude vytyčení nejdůležitějších faktů vyplývajících z jednotlivých literárních analýz a zároveň i představení klíčových bodů podporujících představu Slovácka coby nenahraditelného inspirativního literárního zdroje nejen pro současnou, ale i budoucí generace.

TEORETICKÁ ČÁST

1 Národopisná oblast Slovácko jako inspirativní literární zdroj

1.1 Slovácko jako základna rozmanité škály literárních umělců a publicistů

Národopisná oblast Slovácko nepředstavuje v myslech široké veřejnosti pouze ideu úrodného koutu české krajiny rozprostírajícího se při jihovýchodním hranici se Slovenskem, ale pro nemalou část národa tento malebný region přináší zároveň zdroj neopakovatelných vjemů a zážitků. Ať už se jedná o zakořeněnou a tradovanou lidovou zvyklost a rituály či charakteristické diferenciatní znaky jednotlivých národopisných podoblastí, všechny tyto symboly slováckého kraje zůstávají u místních i příchozích návštěvníků po zbytek života hluboce zaryté v srdcích.

Pro svou ojedinělost a uchovanou nezávislost na moderních trendech a vlivu současného světa si zmíněná národopisná oblast získala obdiv nejenom u početné vrstvy českého prostého lidu, ale výrazně podnítila zájem i nepřeborného množství představitelů české umělecké scény. Ať už se jedná o literární, výtvarnou, písňovou či dramatickou tvorbu spjatou s popisovanou regionální oblastí, je vždy patrný hluboký obdiv a jasné zaujetí místními hodnotami a kulturním bohatstvím. Nejen jednotlivé tradice a spjaté rituály podněcovaly zájem blízkých literátů, avšak důležitou roli zde hrál vždy i vřelý vztah s místními usedlíky a folklórovými nadšenci. Dobrosrdečnost a pohostinnost tomuto regionu vlastní stála nesčetněkrát na počátku pevných a dlouholetých přátelských vazeb, které umožnily Slováckému kraji vstoupit do povědomí uměleckých vrstev českého lidu. S přibývajícím obdivovateli z řad inspirovaných literátů a sběratelů ústní lidové slovesnosti tak mohl obraz Slovácka být mnohem rychleji šířen mezi zbytek společnosti, a tak i tento region, geograficky nejvzdálenější od pražského centra dění, mohl postupně růst na významu.

Mezi nejinspirativnější osobnosti české literární scény lze bezesporu zařadit **Františka Kožíka**, jenž byl narozen na pomezí dolňácké a kopaničářské oblasti slováckého regionu (Uherský Brod, 1909) a od mládí na něj výrazně působilo všudypřítomné genius loci. I přes několikaleté působení v Brně v průběhu studentských let se autor posléze opět do svého rodného a obdivovaného kraje navrací, aby literárně vyobrazil příběh opírající se o

nespočet pověstí a legend vztahujících se k původní tzv. *Hlucké tvrzi*. Na zmíněné sídlo regionálních zemanů a knížat situoval František Kožík svůj historický román *Na dolinách svítá*. V rámci popisu neblahého dějinného období uherských vpádů Bočkajovců v průběhu 17. století se autor nejenom pozastavuje nad krvavými událostmi spjatými s nájezdným drancováním jednotlivých slováckých vesnic a měst, ale zároveň svůj román doplňuje o realistické obrazy tehdejší podoby jednotlivých lokálních tradic. V neposlední řadě pak přibližuje současnému čtenáři obraz slováckého života prostřednictvím dobového popisu městské i venkovské sféry. Charakteristické rysy nebojácného slováckého lidu i liknavé městské vrchnosti vystupují do popředí společně s krásou a čistotou slovácké duše prostých venkovanů, kteří se nepoddávají dobyvačné uherské mocnosti jen tak lacino a maďarských Bočkajovců.¹

František Kožík se však pro svou rodnou oblast a její lid zasloužil významným podílem nejen zmíněným historickým románem z oblasti Uherského Hluku, ale zároveň se podílel i na kulturním životě v kraji. Při smělém pokusu o všeobecné zviditelnění čejkovické tvrze prostřednictvím divadelního ztvárnění autorské hry *Hejtman Šarovec* se stává vzorem pro následnou úspěšnou divadelní inscenaci ověřenou obrazným pojmenováním jako „slovácký western“. Iniciátorem divadelního představení se snahou o obnovení chodu Čejkovické tvrze se stal významný folklorní nadšenec, tanečník a osobitý zpěvák lidové písně – MUDr. Jan Pavlík, jenž popisuje setkání s Františkem Kožíkem s hlubokým a srdečným obdivem: „*Mým velkým přáním bylo pozvat na představení samotného autora, Františka Kožíka. Když jsem se s ním poprvé setkal v Uherském Hradišti, kam jsem jej přijel pozvat, měl jsem před tímto literátem srdce někde až v hrdle a připadal si jako prvňáček, který se nedokáže dost brilantně vyjádřit. Asi mě tenkrát dokázal pochopit, nicméně se omluvil pro časové zaneprázdnění. Obrovský ohlas v mnoha denících jej přece jen přiměl k účasti na besedě o jeho díle. Snad jsme si tak trochu padli do oka. Vzniklo postupně pouto krásného přátelství, které trvalo až do jeho smrti.*“² Vzhledem k výraznému úspěchu při veřejném představení zmiňované inscenace historického románu se vzájemná spolupráce později rozšířila o nový námět v podobě vlastní hry z prostředí čejkovické tvrze, a to pod titulním názvem *Šavle a píseň aneb Čejkovické nocturno*. Zasluhou neopakovatelného uměleckého dojmu, který zmíněné divadelní představení u přihlížejícího publika vyvolalo,

---

¹ KORÁBEČNÝ, Tomáš. *Obraz regionu Slovácka ve vybraných dílech moderní české beletrie*. Olomouc, 2015. bakalářská práce (Bc.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Pedagogická fakulta.

² JILÍK, Jiří. *Jdu Slováckem krásným II*. Ilustroval František Pavlica. Uherské Hradiště: JJ, 2010. ISBN 978-80-254-9241-1. s. 19-20.

se tento počin výrazným způsobem zasloužil i o celkové zachování čejkovické pevnosti a její pozdější rekonstrukci, kdy byla památka budova zároveň uznána jako oficiální kulturní památka.

K autorům, jichž slovácké svébytné tradice a krojové soustavy učarovaly ve velké míře patří taktéž první oficiální tvůrce klasifikace krojů na tehdejším moravském Slovensku – **prof. Josef Klvaňa**. Tento významný pedagog, přírodovědec, a především hloubavý badatel krojových souprav se za svými poznávacími cestami nesčetněkrát vydával do různých koutů Slovácka, aby mohl nabývat vědomosti z přímé osobní interakce s jednotlivými zvyklostními slavnostmi, u nichž bylo nošení kroje nezbytným atributem. V rámci dalšího kariérního postupu se sám přestěhoval do jádra slováckého kraje (Uherské Hradiště), kde i následně působil na pozici gymnaziálního profesora biologie. Za účelem bližšího poznávání místních tradic a odlišných prvků jednotlivých krojů zval častokrát na své toulky i přátele z řad pražských vzdělanců a národopisných buditelů. Se svými nejbližšími pak Josef Klvaňa postupně dokumentoval širokou škálu krojů jak pro potřebu geografického rozčlenění, tak i podle charakteristických vlastností, jež se jednotlivým krojům připisovaly. V rámci odborného a důkladného studia jednotlivých částí krojů mnohdy přišel i na dosud neprezentované závěry vztahující se k původu netypických součástí krojových oděvů. Klvaňovy studie se staly podnětnými zdroji inspirace pro další zainteresované odborníky se zájmem o lidový kroj a tradici, mezi nimiž figuruje i Jiří Jilík, který na poznatky Jozefa Klvani často ve svých folkloristicky zaměřených pracích odkazuje:

Už Josef Klvaňa, znalec krojů a tvůrce jejich klasifikace, si všiml „staroegyptského rázu“ vázání šátků způsobem na zaušnice. Je to tak složitý způsob, že „těžko se dá naučit a ještě nesnadněji popsati“ napsal. A protože žena by si sama sobě šátek tento nedokázala uvázat, musí být Kunovjanka vždycky aspoň s jednou ženskou zadobře.³

V mnohých případech jeho dlouholeté studie stály za objevením dosud nepoznaných a překvapivých faktů, které měly za následek zvýšení zájmu o jednotlivé součásti krojové soustavy. Inovativní informace o původu jednotlivých typů slováckého kroje zaujaly nejenom pokračovatele výzkumu lidových oděvů, ale mnohokrát stály i za vyobrazením v publicistických sbírkách regionálních autorů.

Avšak nejenom to. Josef Klvaňa, který kunovský kroj popsal již na počátku 90. let 19. století, zjistil, že typ obalenky, jaká se užívá v případě tohoto kroje, je nejstarobylejším zbytkem vlasové kultury u nás. „Setkáváme se s ním na náhrobcích šlechtičen ze století

---

³ JILÍK, Jiří. *Nezapomenutá krása: kroje a zvyky z Kunovic*. Brno: SVAN, 2006. ISBN 80-85956- 21-7. s. 9.

patnáctého,“ napsal. *Jak hluboko do minulosti jsme se to prostřednictvím kunovského kroje dostali? Do doby Jiřího z Poděbrad, či snad ještě dál, do doby Husovy?*⁴ V neposlední řadě pak tento čínorodý středoškolský pedagog stál za seznámením celosvětově uznávaného francouzského sochaře Augusta Rodina se slováckým venkovem, jímž byl na počátku 20. století zcela uchvácen a při pobytu v oblasti Hroznové Lhoty se seznamuje i s dílem věhlasného jihomoravského malíře Joži Úprky. Josef Klvaňa jako jeden z prvních pak stál za zviditelněním talentu zmíněného malíře ve společnosti výtvarné kritiky a svou recenzí dopomáhá Úprkovy vstoupit do světa české malířské společnosti, od níž je poprvé ohodnocen finanční podporou.

Za Klvaňova obdobně čínorodého kolegu v oblasti shromažďování a výzkumu charakteristických atributů slováckého kraje je nutno zařadit i zlínského rodáka a autora prvního a jedinečného souborného moravského dialektologického slovníku – **Františka Bartoše**. Autor se zakořeněným patriotismem a národním uvědoměním se pro moravský lid zasloužil nejen svým nejvýznamnějším počinem v podobě *Dialektického slovníku moravského* (1905), ale ve sběratelské národopisné činnosti svůj zájem rozšířil i na lidovou píseň moravskou a slezskou, kde navázal na odkaz Františka Sušila a vydal 3 sbírky písní s nápěvy jako např. *Národní písně moravské* (1882) a *Národní písně moravské v nově nasbírané* (1889). Nezpochybnitelně se však svým zaujetím pro tradiční hodnoty zapsal i do dějin moravské etnografie a folkloristiky, kdy stál u zrodu veškerých sběratelských snah tehdejšího období. Svou dlouholetou sběratelskou vášeň završil několika přelomovými sbírkami lidové tvorby a obyčejů jako např. *Moravský lid a Moravská svatba* (1892). Svou unikátností vybočuje sbírka *Naše děti* shromažďující památky dětského folkloru. Autorův odkaz zůstává podnes udržován a veleben především zásluhu rodného města Zlín, který na důkaz úcty jeho památky v r. 1996 ověnil krajskou knihovnu jménem domácího etnografa.⁵

Mezi dalšího z řady významných literárních tvůrců a novinářů úzce spjatých s regionem Slovácka patří bezesporu i vlčnovský rodák **Jan Janča**, jenž přes nižší povědomí u současného čtenářského publika patří mezi přelomové osobnosti publicistické regionální scény. Jakožto jeden z čínorodých tvůrců přispívajících do olomouckého periodika *Našinec* posléze stál za zrodem vlastního listu pod názvem *Moravská Slovač* (1884). Část svého profesního života pak od poloviny 90. let 19. století prožil coby vydavatel českých novin ve Vídni a především jako bojovný obhájce práv české menšiny, za což si posléze vysloužil i přezdívku „*der tschechische Marat*“. Jedná se o novináře, který nejen svým původem byl

⁴ JILÍK, Jiří. *Nezapomenutá krása: kroje a zvyky z Kunovic*. Brno: SVAN, 2006. ISBN 80-85956-21-7. s. 9.

⁵ Odkaz na cs.wikipedia.org - [https://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Barto%C5%A1_\(etnograf\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Barto%C5%A1_(etnograf))

bezprostředně ovlivněn duchem slováckých tradic a folklorem. Výrazným přičiněním stál zároveň i za pozváním malíře Joži Úprky na vlčnovskou jízdu králů, jež se posléze stala ústředním inspirativním zdrojem k uměleckému vyobrazení v rámci Úprkova nejslavnějšího obrazu – *Jízda králů* (viz. Obrázková příloha č. 1).⁶ Zmiňovaný nejproslulejší obyčej Vlčnova a jeho klíčový význam pro místní lid byl rodilému autorovy důvěrně známý:

„*To víte, jízda králů, to byl pro Vlčnovjany vždycky velký svátek. Přicházela v době, kdy bylo zaseto, brambory zasázeny, ve vinohradech hotova první kopačka, říkalo se jí ‚posnica‘. Lidé se z ní vraceli jako polámaní, ale přesto veselé myslí, neboť práce byla tehdy opravdu radostí. Tak se přiblížily svatodušní svátky. Někteří se těšili na biřmování, já jsem se těšil na krále,“ usmál se při té vzpomínce.⁷*

Slovácká obec Vlčnov jakožto národopisné regionální genius loci představuje rodiště i dalšího významného českého etnografa, pedagoga a muzeologa s přesahem za hranice tehdejšího Československa, kandidáta věd **Josefa Beneše**. Tento čínorodý vlčnovský rodák i přes změnu svého ústředního působišť do centra české vlasti (Prahy) ke svému rodnému kraji pravidelně odkazoval ve vědeckých pracích a jednotlivé tradice zkoumal s rozsahem do jejich prapůvodních významů a podob. Svůj zájem o etnografii završil úspěšným vědeckým studiem na Univerzitě Karlově, kde po několik následujících let přednášel etnologii a obecnou muzeologii na filozofické fakultě. Svou muzeologickou vášní se postupně propracoval až na ministerstvo kultury, kde byl v 50. letech pověřen řízením jednotné muzejní sítě a v r. 1961 mu bylo taktéž uděleno čestné členství v Národopisné společnosti při ČSAV (Československé akademii věd). Rozsah jeho badatelské muzejní práce čítá na 600 spisů včetně obsáhlých monografií jako např. *Základy muzeologie, Muzeum a sbírky* nebo *Muzeum a výchova*.⁸

Za dalšího z řady autorů s kořeny zapuštěnými do slovácké země lze zahrnout i tvůrce humorných *soudniček*, **Zdeňka Galušku**, který se do širokého povědomí českého čtenářského obecnstva prodral především dvěma populárními sbírkami ze slováckého života, a to pod příznačnými tituly *Slovácko sa súdí* (1947) a *Slovácko sa nesúdí* (1972). Zde pak věrohodně promítl své vlastní zážitky z dětských let a s užitím jadrného a svébytného nářečí Moravského Slovácka dokázal vštípit ještě větší nádech autenticity nefalšované slovácké dědiny. Obdobně jako u většiny autorových kolegů s národopisně zaměřenou

---

⁶ JILÍK, Jiří. *Záhadná jízda králů, příběh tradice zahalené tajemstvím*. Brno: CPress, 2014. ISBN 978-80-264-0428-6. s. 22.

⁷ JILÍK, Jiří. *Záhadná jízda králů, příběh tradice zahalené tajemstvím*. Brno: CPress, 2014. ISBN 978-80-264-0428-6. s. 23.

⁸ Odkaz na cs.wikipedia.org - [https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Bene%C5%A1_\(muzeolog\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Bene%C5%A1_(muzeolog))

tematikou umělecké práce se i v Galuškových povídkových sbírkách projevují příznačné znaky slováckého lidu, které představují především hrdost a uvědomění svého moravského původu, srdnatost, nezměrná pracovitost, zbožnost, spravedlnost a především dobrosrdečnost, s níž přistupují k sobě navzájem ale i ke všem příchozím hostům.⁹

Slovácký kraj, to není pouze inspirativní zdroj u mužského představenstva literární společnosti, ale stal se i podněcujícím faktorem u zástupkyň ženské větve umělecké lidové produkce. Mezi nejaktivnější a pro setrvání slovácké tradice nejzáslušnější patří bezesporu **Olga Vlasáková**. Jedná se o jednu z malé hrstky autorek, která celý svůj život zasvětila zájmu o lidovou kulturu moravskou, a především pak slováckou, z níž čerpala náměty nejen pro své originální kresby doprovázené publicistickými texty, ale zároveň se výraznou měrou přičinila na zpopularizování nepřeborného množství lidových zvyklostí. V mnohých případech stála i za usilovnou prací k obnovení zašlých lidových artefaktů, jako tomu bylo případě znovuoobnovení kobylského *fedra* představujícího nejposvátnějšího symbol místních hodových slavností.

Do zapomnění, našťestí jen dočasného, však upadl jeden jejich významný atribut – fedro. Na jeho znovuvzkříšení má zásluhu brněnská sběratelka a malířka Olga Vlasáková. Výzkumem, podniknutým v Kobylí v osmdesátých letech za pomoci místního rodáka Jaroslava Kovaříka, tehdejšího redaktora Malovaného kraje, a uveřejněním jeho výsledků připravila půdu pro návrat fedra do „života“.¹⁰

Zapálená sběratelka lidové slovesnosti a kreslířka slováckých atributů však pro svou zájmovou činnost nevyužívala pouze poznávacích cest po moravských (slováckých) lidových slavnostech, ale důležitou inspiraci pro ni představoval i osobní kontakt s autentickými nositeli lidových zvyků, se kterými si vytvořila vřelý vztah jako valná většina jiných národopisných badatelů. Tato vřelá a srdečná osobní interakce se pak projevovala i po mnoho dalších let při setkávání u významných folklorních událostí jako např. *Slováckého roku* v Kyjově, kdy takový druh setkání zachycuje v jedné ze svých reportáží i Jiří Jilík.

Kdesi v davu jsem zahlédl Václava Vlasáka. To znamená, že jeho žena Olga, malířka, spisovatelka a sběratelka, moje dlouholetá kamarádka nebude daleko.

Tamhle je. Protláčím se k ní.

Předběhla mě prošedivělá sedmdesátnice. „Paní Vlasáková, paní Vlasáková... To jsem já... Vy už mě nepoznáváte?!“

---

⁹ KORÁBEČNÝ, Tomáš. *Obraz regionu Slovácka ve vybraných dílech moderní české beletrie*. Olomouc, 2015. bakalářská práce (Bc.). UNIVERZITA PALACKÉHO. Pedagogická fakulta. s. 16.

¹⁰ JILÍK, Jiří. *Jdu Slováckem krásným*. Uherské Hradiště: JJ, 2008. ISBN 879-80-254-3151-1. s. 69.

„Bóže, to je přece Anička.“

Obě ženy si padly do náruče.

„Kolik je to let, co jsme se neviděly?“

„Dvanáct roků, dvanáct roků už tomu bude...“

Olga se v terénu setkala se stovkami lidových umělkyně, maléřeček, vyšivaček, krasličárek... Tohle je dozajista jedna z nich.¹¹

Přes veškerou snahu přiblížit krásu slováckého bohatství a hodnot se jí však samotný kraj v konečném důsledku za tuto podporu neodvděčil rovným dílem a na sklonku životní cesty se k ní s prosbou o finanční podporu slovácký lid obrátil zády obdobně jako tomu bylo při stoletém výročí od narození Františka Kožíka, na jehož památku místní lid zcela zanevřel a pouze zásluhou malé hrstky zasvěcených jako např. uherskobrodského patriota a sběratele veškeré Kožíkovi práce, Jozefa Kollera, bylo na památku tohoto literárního velikána vzpomenuťo při čejkovickém sympoziu. Sám sběratel se pak i k této neblahé skutečnosti vyjadřuje při návštěvě Jiřího Jilíka.

„Mrzelo mne, že jubileum nikdo oficiálně nepřipomněl. Je to ostuda pro naši kulturu. Jako by Kožíka už úplně odepsali. Tak jsem napsal paní Kožíkové a dceři Aleně, vyžádal si jejich souhlas a vydal verše, které nikdy knižně nevyšly“.¹²

Při setkání národních patriotů v bytě Jozefa Kollera došlo i na slova vyjádření znepokojení ze stavu v současné moderní společnosti, která na hodnotu našich předků postupně zapomíná:

Je nám z toho oběma smutno. Nemusíme nic říkat a porozuměli jsme si. Zapomenuté jubileum je dokladem toho, jak se Slovácko postupně vzdává své paměti – a hodnot.¹³

Za současnou nejaktivnější slováckou etnografku a publicistku patří **PhDr. Ludmila Tarcalová**, která se svou badatelskou prací snaží do současné slovácké společnosti vnést povědomí jak o dosud udržovaných lidových tradicích, tak zároveň přiblížit podobu lidových oděvů a jejich vlastností. Za dosažením zmíněných profesních cílů se tato zanícená etnografka aktivně působí i v oblasti sběratelské činnosti ústní lidové slovesnosti, kdy působí na pozici vedoucí pracovnice národopisného oddělení Slováckého muzea. Do široké škály aktivit Ludmily Tarcalové pak lze zahrnout i pozici předsedkyně karpatologické subkomise pro lidové obyčeje nebo Mezinárodní komise pro studium lidových obyčejů. Z publikační

---

¹¹ JILÍK, Jiří. *Jdu Slováckem krásným*. Uherské Hradiště: JJ, 2008. ISBN 879-80-254-3151-1. s. 63.

¹² JILÍK, Jiří. *Jdu Slováckem krásným II*. Ilustroval František PAVLICA. Uherské Hradiště: JJ, 2010. ISBN 978-80-254-9241-3.

¹³ JILÍK, Jiří. *Jdu Slováckem krásným II*. Ilustroval František PAVLICA. Uherské Hradiště: JJ, 2010. ISBN 978-80-254-9241-3.

činnosti lze zahrnout širokou škálu národopisně zacílených prací jako scénáře k mnoha uznávaným národopisně zaměřeným výstavám po evropských zemích. Za výrazný etnografický počín je nutno označit i mnohé detailní bibliografické sbírky jako např. *Hody s právem na Uherskohradištsku* (2008), *Kroj na Uherskohradištsku* (2013), *Zeleň v lidových obyčejích* (2003) nebo *Kult a živly* (1999). Bohatá znalost zkoumaných národopisných atributů, co do oblasti rozsáhlého přehledu v jednotlivých oblastních odlišnostech i v rámci historického prapůvodu jednotlivých etnografických symbolů Slovácka, prolíná napříč celým autorčiným faktografickým dílem.¹⁴

Nejstaršími šátky ze začátku 19. století byly šátky bílé s jemným rostlinným ornamentem na kraji s bordurou a po ploše s rozetými malými motivy. Později se objevily šátky s rokovými či empirovými motivy, s oválnými figurálními obrázky v rozích a při okrajích s německými nápisy. Hotové výrobky barvenických bílých šátků přicházely ze Saska (Lipska), proto se jim říkalo lipské, saské nebo napoleonské. V malém časovém odstupu se začaly používat šátky barvířské, vyráběné barvicími křivkami. Velká plocha byla modrá, potištěná žlutými puntíky a okraj tvořil výraznou borduru s motivem žlutých dubových listů. Uvažovaly se jako turecké šátky na záušnice. Turecké šátky, které se běžně začaly nosit v první polovině 19. století, se dovážely převážně z rakouských zemí. Kromě Podluží se uchytily na celém Slovácku. Vyráběly se ve velkém množství vzorů, několika rozměrech a v základních barvách červené a černé s výraznou květinovou obrubou, podle jejíhož vzoru dostaly také místní pojmenování.¹⁵

Ženský přínos do autorské tvůrčí činnosti na našem území však měl svou význačnou zástupkyni už v průběhu devatenáctého století, a to zásluhou první české žurnalistky a národní buditelky pocházející ze slováckých Míkovic, **Josefiny Špačkové**, která se díky své usilovné žurnalistické a redakční činnosti dokázala nesmazatelně zapsat do historie české publicistiky. Společně se svým manželem Josefem Černochem stála u zrodu *Olomouckých novin* (1865) a po mnohých peripetiích spjatých s konflikty s c. k. (císařsko-královskou) cenzurou a tiskovým zákonem sama přebrala po manželovi redakci zmíněného periodika. Tento nevídaný hrdinský ženský čin byl v dobovém periodiku intenzivně zvelebován: „*neopustila rázná a duchaplná paní díla jejich společného, ale stala se sama samostatnou majitelkou, vydavatelkou i redaktorkou a spolupracovnicí Olomouckých novin*“.¹⁶ I přes

---

¹⁴ Odkaz na cdb.cz - <https://www.cdb.cz/autor-47697-ludmila-tarcalova>

¹⁵ Odkaz na slovakckemuzeum.cz - <http://www.slovakckemuzeum.cz/doc/1540/>

¹⁶ JILÍK, Jirí. *Olšava ví svoje: výpravy proti proudu řeky i času*. Buchlovice: Veligrad, 2012. ISBN 978-80-905279-0-4. s. 138

nařízený zákaz olomouckého deníku však redaktorka nepodlehla nátlaku tehdejší publikační cenzury a docílila tak znovuoobnovení nejoblíbenějšího moravského tisku pod inovativním titulem *Našinec* (1969). Toto obnovené periodikum v následující letech hrálo zásadní roli v politickém, kulturním i společenském rozvoji moravské společnosti a samotná vydavatelka dokázala působit ve vedení i po smrti manžela až do prodeje Alexandru Jíříčkovi. Mimo redakční činnost se však zmíněná publicistka prosazovala i v oblasti českého vlasteneckého hnutí, kdy stála u zrodu *Spolku paní a dívek*, v němž byla posléze zvolena do pozice první starostky. I o této záslužné činnosti se dobový tisk nezapomněl kladně vyjádřit a její vlastenecký přínos pak shrnul následujícími slovy:

*„jako byla buditelkou národní, může se nazvati též průkopnicí snah pro povznesení ženy ve společnosti světa. V době, kdy ještě u cizích národů neuplatnila se ženská součinnost v oboru časového tisku, měli jsme ve vlastech českoslovanských českou žurnalistiku na Moravě“.*¹⁷

V neméně pochvalných slovech se pak k národní buditelce ze slovácké dědiny vyjádřila i publicistka Věnceslava Lužická v ženském časopise *Lada*:

*„Nade všechno pak ozařuje mi v upomínce její světlou postavu ryzá ženskost, ono kouzlo, kterého nelze rozebírati slovy, ale jímž nabývá veškeré konání ženy rázu vznešeného. Ona milovala a působila celým srdcem svým a srdcí k sobě připoutávala Zápal její pro všechno vznešené, pro velké cíle národní nadšení, jež z její duše a celé bytosti takorča tryskalo jako jiskry z výhně lásky vlastenecké ovíjelo klem její postavy onu záři, kterou tak rádi v duchu zdobíme hlavy velikánů světa. Byla zápasnicí hrdinnou, pracovnící neúnavnou, ale ženou dobrou, milostnou!“.*¹⁸

V neposlední řadě stojí za připomenutí i rodilá autorka z podlužácké vesnice Kobylí, **Augusta Šebestová**, která se do celonárodního povědomí zapsala coby autorka unikátní sbírky lidového vyprávění s titulem *Lidské dokumenty a jiné národopisné památky* (1947). V tomto sběratelském národopisném souboru ústní lidové slovesnosti z oblasti jihomoravských Hustopečí se podařilo autorce zviditelnit širokou škálu unikátních autentických výpovědí místních vesnických starousedlíků, a to jak z oblasti regionálních receptů, dále pak tradovaných lidových pověstí, balad nebo i obávaných zaříkání a bohaté

---

¹⁷ JILÍK, Jiří. *Olšava ví svoje: výpravy proti proudu řeky i času*. Buchlovice: Veligrad, 2012. ISBN 978-80-90279-0-4. s. 138-139.

¹⁸ JILÍK, Jiří. *Olšava ví svoje: výpravy proti proudu řeky i času*. Buchlovice: Veligrad, 2012. ISBN 978-80-90279-0-4. s. 139.

písňové tvorby.¹⁹ Přes nepopiratelný mimořádný přínos do národopisné české literární produkce, je dodnes tato autorka širokou veřejností opomíjena a mnohé mladší generace bohužel o její tvorbě nemají téměř ponětí.

1.2 Hlavní inspirativní faktory podněcující autorský zájem o slovácký region

Slovácký region jakožto jedna z malého výčtu regionálních oblastí s téměř po staletí nepřerušovanou folklorní linií se stala důležitým až přelomovým inspiračním podnětem u široké škály již zmíněných literátů, novinářů a výtvarných umělců. U jednotlivých národopisně zaměřených tvůrců však zájem podněcovaly rozdílné charakteristické atributy slováckého kraje. Ať už se jednalo o zvyklostní obřady a rituály, nepřeborné množství krojových souprav a lidových písní nebo se autorský zájem upnul k lokalitám opředeným poutavými dějinnými událostmi, měla vždy zásadní podíl úzká důvěrná vazba k cílenému regionu a jeho kulturním hodnotám i lidem.

Lidové zvyky od nepaměti budily zájem veřejnosti pro svou ojedinělost, obřadnost, slávu a v některých případech i nádech tajemna (neznáma) vztahující se k prapůvodu konkrétních unikátních tradic. Nebylo proto divu, že tyto pravidelné odchylky z prostého venkovského života se staly důležitým inspiračním zdrojem k literárnímu ztvárnění v rámci povídkových souborů nebo k zachycení formou reportáže či fejetonu.

K nejstarší slovácké tradici, jež se stala zásadní inspirativní múzou nejenom umělecké společnosti, ale svou jedinečností se dokázala prodat v r. 2011 do seznamu UNESCO *Mistrovských děl ústního a nehmotného dědictví lidstva* je vlčnovská *Jízda králů*. Tento záhadami opředený obyčej s dosud jasně nespécifikovaným obdobím vzniku podněcovala zájem okolí, jež bývá každoročně ohromeno nepřebornou škálou barev a značnou okázalostí, čímž jízda králů vyčnívá z řady dalších lidových zvyklost neznámého původu. Jízda mladého krále „*panice*“ v ženském svátečním kroji a ověšeného pestrobarevnými pentlemi s bílou růží v ústech na důkaz nevinnosti odpradávná vzbuzovala obdiv veřejnosti prosté i umělecké (viz. Obrázková příloha č. 2) Hlas dávných dob, který tímto fascinujícím královským průvodem prolíná, zanechává nesmazatelnou stopu na

---

¹⁹ JILÍK, Jiří. *Rebelové proti všednosti*. Velehrad: Ottobre 12, 2003 – Genius loci, sv. 7. ISBN 80-86528-22-7. s. 106.

jakémkoliv z přihlížejících hostů a není proto divu, že má dodnes zmíněný svatodušní rituál své opodstatněné místo mezi náměty nejenom moravské literární scény. Nejočividnějším příkladem je např. povídka *Dívčí půček* od autora do popisovaného svátku nejzasvěcenějšího, Jana Janče. Ten svou lidovou povídku zasadil do rodného Vlčnova, kde byl sám nesčetněkrát přítomen při královské jízdě, a proto dokázal i věrohodně zachytit harmonogram slavnostního rituálu od počátečního procesu vybírání nezletilého krále až po den hlavního veselí a svátosti. Zevrubný popis jednotlivých atributů ústřední vlčnovské slavnosti v konkrétní povídce dotváří autenticitu celého díla, jež autor podává jako přihlížející účastník děje.

V pondělí svatodušní hrálo slunko od rána jako v létě. Děvčata, jež strojila chlapcům koně k jízdě králů, sháněla ještě celé dopoledne pentle a gaňky (čelenky) od svých přítelkyní a po poledni rozptýlila se po cizích dvorech a humnech a pentlila a strojila. U králíčků strojili čtyři koně – pro krále, pro panoše a pro vyvolávače. Zde vylo také nejvíce žertu, zpěvu a dovádění.

Čtyři chlapci – krále, čtyři děvčata, jejich galánky, a plno diváků, šohajů, děvcat, ženáčů, žen a dětí. Po dvoře zvonily a chřestily rolničky, leskly se na slunci hedvábné pentle a skleněné ganňky; krále zkoušeli sedla, parádili se – Tomáš a panoši do ženských šatů, s opentlenou vydrovkou na hlavě s pentlemi splývajícími po stranách, vzadu i vpředu přes obličej. Obličej králův a panošů musí být pentlemi tak zahalený jako tvář turecké princezny. Tomáš si dobře připevnil sedlo a dobře vyzkoušel. Byl spokojen. Jako král nesmí se držet opratí, jeho koně musí vést panoši sedící na koních po obou stranách; král sám musí mít ruce v bok a jeti musí nejen pomalu, ale i tryskem. Tomáš byl dobrý jezdec a v sedle se mu sedělo jako v peřinách.²⁰

Ohromen průběhem slavnostního rituálu však byl nejenom Jan Janča ale i přítomní hosté mnohdy až z opačného konce republiky, jako tomu bylo v případě docenta kulturní historie na filozofické fakultě Univerzity Karlovy - Čenka Zíbrta, který byl k výpravě za poznáním této jedinečné slovácké zvyklosti pozván přítelem a profesorem Josefem Klvaňou. Článek reflektující národopisně zaměřenou výpravu vyšel v r. 1893 a zasadil se tak nemalou měrou o zviditelnění Jízdy králů v dosud nedotčených českých oblastech. Obdobně jako v případě Jana Janče, tak i docent Zíbrt svým barvitým a podrobným popisem plným hlubokého dojmu dokázal vmísit do svého textu národopisného ducha, jenž odjakživa provází většinu slováckých obřadů.

---

²⁰ JILÍK, Jirí. *Záhadná jízda králů, příběh tradice zahalené tajemstvím*. Brno: CPress, 2014. ISBN 978-80-264-0428-6. s. 28-29.

„Byli jsme opravdu překvapeni, jak bohatě jsou koně vyzdobeni stužkami, ověšení zvonky a rolničkami, jak král (mladý hoch) a jeho pobočníci oděni jsou po žensku. Jak král ověnčen kvítím a skoro zastřen mu obličej stužkami a prsa ozdobami. V ústech drží růži – nesmí promluvit. Ruce má opřeny v bok. Aby jeho kůň byl řízen, spojen jest pentlemi s koňmi pobočníků, kteří po vojensku mají vytaseny šavle. V průvodu králově jsou dále trubači, ‚vyslanci‘, ‚vyběrači‘ (sbírají do pokladničky peněžité dárky a dostávají také vejce, uzeninu, slaninu), ‚vyvolávači‘ a pak jezdci se šavlemi. Barvy, hlavně červená, modrá a bílá na praporcích a ve svazcích pentlí se míhají vedle pestrých šátků, vedle půvabného kroje statných šuhajů, jak jsou tito okrášleni kvítím, přepásáni stuhami, bohatě vyšňořeni. Malebnost ‚králů‘ opravdu budí obraz nezapomenutelný.“²¹

O skutečnosti, že samotný proces jízdy králů je opředený mnohými nejasnostmi a tajemstvím, se nezapře nikdo z těch, kteří se o popisovaný zvyk zajímají hloubavěji. Mezi skupinu badatelů s očividným zájmem o vyjasnění mlžných míst, ať už se týkajících pravého původu nebo některých nezvyklých atributů, se zásadně zasadil vlčnovský rodák, zanícený etnograf a muzeolog Josef Beneš. Sám se k jednotlivým zvláštnostem analyzovaného rituálu vyjadřuje při setkání s pedagogickým kolegou a národopisným spisovatelem Jiřím Jilíkem.

„To víte, jízda králů, to je velká záhada, Když ji pozoruje člověk pohlcený atmosférou folklorních slavností, tak mu to ani nedejde. Ale když se pak zaměří na jednotlivé detaily, zjistí, že he v ní mnoho zvláštních momentů, a napadnou ho otázky, na které těžko hledá odpověď.“²²

V debatě o původu zvyku se pak Josef Beneš přiklání k teorii tzv. *iniciačního procesu*, který je možné vypočítat v rozličných světových kulturách jako slavnostní rituál dokládající přerod chlapce v muže. V případě jízdy králů pak tuto hypotetickou teorii dokládá příkladem královských *legrátů* (vyvolávačů), kteří mohli na dané pozice být vybráni pouze z dospívajících mužů poprvé odvedených do vojenské služby. Ve zvolené funkci pak museli obdobně jako jejich vyvolený král podstoupit velkou fyzickou námahu spjatou ať už s několikahodinovou jízdou v koňském sedle napříč vesnicí nebo i v rámci doprovodných tanečních večerních akcí. Veškeré popisované strádání vnímá Josef Beneš jako očividnou

---

²¹ JILÍK, Jiří. *Záhadná jízda králů, příběh tradice zahalené tajemstvím*. Brno: CPress, 2014. ISBN 978-80-264-0428-6. s. 34-35.

²² JILÍK, Jiří. *Záhadná jízda králů, příběh tradice zahalené tajemstvím*. Brno: CPress, 2014. ISBN 978-80-264-0428-6. s. 69-70.

součást iniciačního obřadu, jež dospívající chlapci pravidelně při královské jízdě podstupují²³

„Ve Vlčnově se iniciace dokládá tím, že za krále jezdí právě odvedenci, kteří nastoupí vojenskou službu a mohou se plným právem považovat za dospělé. Jestliže zkouška dospělosti má prokázat i osobní hrdinství a statečnost, najdeme je v tom, že musí vydržet několik hodin jezdit na koni v nepohodlném oblečení, udržet se bez spadnutí a při tom hlasitě vyvolávat z paměti přiměřená říkání, popřípadě improvizovaně vymýšlet nová podle dané situace. Naopak král je podroben zkoušce mlčenlivosti; dříve bylo dokonce zvykem, že na něj přihlížející útočili, vykřikovali, aby ho vyprovokovali a on nepromluvil. Zvlášť v horkém dni jsou to všechno obdivuhodné výkony, když vezmeme, že musí absolvovat nejen namáhavou objíždku, ale potom i královskou hostinu a večer tančit na zábavě, pořádané na počest hrdinů dne – legrútů,“²⁴

Tradičními lidovými zvyky, které představují nejslavnostnější obřad v hospodářském koloběhu většiny slováckých obcí a měst představují tzv. **hody**, které obdobně jako jízdy králů poutaly odjakživa zájem veřejnosti a mnohých badatelů. K osobnostem, jež tento dodnes tradovaný obřad zaujal natolik, že věnovali svou badatelskou práci sběru poznatků o hodových slavnostech, patří i etnografka Ludmila Tarcalová. Autorka ve svém bibliografickém sborníku *Hody s právem na Uherskohradištsku* se výraznou měrou zasloužila o přehledné shrnutí nejdůležitějších faktů vztahujících se jak k obecným informacím, tak i ke konkrétním odlišnostem týkajících se průběhu slavností v jednotlivých slováckých obcích na Uherskohradištsku.

U zmíněné autorky se projevuje zevrubná znalost hodového veselí v dřívějších dobách spjatého s oslavou sklizně úrody (konec žní) a tím pádem i dovršení hospodářských sezónních prací. V bibliografickém sborníku se však nezaobírá pouze současnou podobou hodových obřadů a procesem jejich příprav, ale velkou pozornost věnuje i historickým faktům obestírajícím původ slavnostních atributů. Mimo zmíněné skutečnosti pak svůj badatelský zájem soustředí i na průvodní okolnosti vytyčení termínu hodových slavností, který se může u jednotlivých pořádajících obcí značně lišit, a to především na základě datumu posvěcení kostela nebo podle rozhodnutí císaře.

---

²³ JILÍK, Jiří. *Záhadná jízda králů, příběh tradice zahalení tajemstvím*. Brno: CPress, 2014. ISBN 978-80-264-0428-6. s. 70.

²⁴ JILÍK, Jiří. *Záhadná jízda králů, příběh tradice zahalené tajemstvím*. Brno: CPress, 2014. ISBN 978-80-264-0428-6. s. 74

Na uherskohradištském Dolňácku můžeme tedy vysledovat čtyři druhy slavení hodů: císařské – třetí neděli v říjnu (někdy se najde důvod k přesunutí termínu o týden před nebo po obvyklé termínu), patronské, k vysvěcení či posvěcení kostela a hody republikánské.

Ve sledované oblasti je možné přesně určit, jaký typ hodů jednotlivé obce slaví. V řadě obcí převažuje způsob slavení hodů zavedených v jednotném termínu Josefem II. z roku 1786. Tyto hodové slavnosti - hody císařské nebo havelské, konané hlavně před první světovou válkou třetí neděli v říjnu se dodnes konají v obcích Babice, Boršice, Březolupy, Částkov, Jarošov, Mařatice, Nedakonice, Podolí, Tupesy, Zlechov.

Mnohé obce se vrátily k původnímu termínu; k slavení patronských hodů v nejbližší neděli daného svátku; začínaly liturgickou bohoslužbou, stejně jako slavnost poutě. Světské slavnosti hodů trvaly několik dní a byly oproti pouti okázalejší.²⁵

Jednotlivé hodové slavnosti však mají svoje charakteristické symboly, jež neodlišují od sebe pouze konkrétní vesnice ale i původní okresy regionu Slovácko. Jako příznačný znak hodového rituálu na Uherskohradištsku se postupem času ustálilo tzv. *právo*, které v průběhu slavnostního lidového ceremoniálu má nepostradatelnou funkci, a to předávanou pravomoc vedoucí osobnosti obce (starosty) do rukou hodové chasy. Tímto klíčovým aktem získává obecní chasa pravomoc veselit se a hodovat na důkaz odměny za vykonanou celoroční práci. Z dostupných historických pramenů je zřejmé, že se jednalo o jedinou císařskou výjimku v průběhu 18. - 19. století, která vesnickému lidu dovoľovala veřejně se veselit a čerpat z obecních financí. Klíčová pozice popisovaného atributu slováckých hodů na Uherskohradištsku neztratila na svém významu, a proto i v současné podobě představuje nejchráněnější poklad hodové chasy, který musí být opatrován před odcizením po celou dobu hodové slávy. Za střežení hodového práva nese zodpovědnost především nejdůležitější pár z hodové chasy a to tzv. *starší stárci*, kteří zároveň berou na svá bedra zařizování všech nutných příprav a formalit spjatých s procesem slavností. Hodové právo a jeho podrobný popis představuje jednu z úvodních částí bibliografie Ludmily Tarcalové, která na základě svého rozsáhlého přehledu v národopisném prostředí Slovácka dokázala autenticky zachytit detailní podobu tohoto rituálního předmětu (viz. Obrázková příloha č. 3).

Velká práva postupem času již nebyla jenom hůl nebo meč, začala se přizdobovat tak, aby plnila funkci schránky. Od horního konce se na meč zavěšovala látka, uvnitř zpevněna organdy a na povrchu se zdobila portami, stužkami a zelení – myrtou nebo rozmarýnem. Důležitým aktem bylo o hodech vyžádat si právo u rychtáře nebo starosty.

---

²⁵ TARCALOVÁ, Ludmila. *Hody s právem na Uherskohradištsku*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 2008. ISBN 978-80-86185-69-9. s. 13

Chasa přicházela k představitelům obce a žádala o udělení práva. Právo, nejprve v podobě hůlky, meče nebo samotného býkovce, od třetí třetiny 19. století v písemné podobě se uchovávalo ve vnitřním prostoru schrány, která sloužila jako jeho ochrana proti poškození. Rychtář propůjčoval mládeži atribut, jímž na ni symbolicky převáděl svou moc a potvrzoval tak odpovědnost chasy za průběh a veškerý pořádek hodů.²⁶

K nejvýznamnějšímu atributu hodových slavností na území Uherskohradištska se ve svém bádání upíná i gymnaziální profesor a etnograf Josef Klvaňa, pro něhož obdobně jako pro Ludmilu Tarcalovou představovaly lidové zvyky Slovácka důležitou inspirativní múzu.

„Stárci na znak své moci, která často přísně nad nezvedenou chasou se projevovala, mívali právo, často šavli opentlenou někde skutečně i staré rychtářské právo, které stárkům kdysi rychtář na dobu posvícení odevzdával. Byl to zvyk pěkný, který chasu dal odpovědnost na dobu tří, čtyř dnů za veškerý pořádek u zábavy hodové.“²⁷

Obdobně jako slovácké lidové tradice vyvolávají u široké veřejnosti obdiv a zřejmý zájem, tak i příznačný národopisný oděv v podobě **lidového kroje** stál za mnohým badáním i literárním vyobrazením. Ať už návštěvník přijede do jakékoliv slovácké podoblasti, jedním z prvotních a nejvýraznějších vymežovacích atributů je právě lidový kroj. Jednotlivé typy krojů se pak od sebe mohou značně lišit, a to nejen rozdílným složením částí krojové soustavy, ale i barevnými odstíny, odlišnostmi v nášivkách a zdobení nebo i v rozdílném množství svršků a stříhů. Nelze se proto divit mnohým zapáleným badatelům a publicistům, jež slovácký kroj zaujal natolik, že mu zasvětili celoživotní práci. Ukázkovým příkladem je práce profesora Josefa Klvaňi, který se svojí usilovnou snahou o zmapování moravských krojů zasloužil o první oficiální klasifikaci místních lidových oděvů v publikaci *O lidových krojích na moravském Slovensku* (1893). Autor této souborné klasifikace se ve svém badání ponořil hlouběji než jen k důkladnému popisu ze získaných interakcí s jednotlivými oblastními typy krojových soustav, ale zároveň svůj badatelský zájem zacílil i na historický původ jednotlivých krojů s ohledem na dostupné faktografické i tradované zdroje. Kromě badatelské činnosti se mohl Josef Klvaňa pochlubit nejrozsáhlejší sběratelskou plejádou krojových nášivek, dodnes představujících nejmalebnější součásti krojového složení.²⁸

Jednotlivé krojové komponenty na Slovácku však mají vždy svoji specifickou funkci, a tudíž se výrazně liší v závislosti na geografickém rázu krajiny, pracovním účelu a oblastní

---

²⁶ TARCALOVÁ, Ludmila. *Hody s právem na Uherskohradištsku*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 2008. ISBN 978-80-86185-69-9. s. 55

²⁷ TARCALOVÁ, Ludmila. *Hody s právem na Uherskohradištsku*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 2008. ISBN 978-80-86185-69-9. s. 55

²⁸ Odkaz na cs.wikipedia.org - https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Klva%C5%88a

tradici. Specifikaci krojových odlišností a podrobnému popisu jeho součástí se kromě profesora Klvani v současné době intenzivně věnuje i významná uherskohradištská etnografka Ludmila Tarcalová., která svým detailním studiem a osobní interakcí s hodovými slavnostmi národopisné podoblasti slováckého Dolňácka dosáhla podrobného popisu místního slavnostního kroje. V rámci svého bibliografického sborníku *Hody s právem na Uherskohradištsku* dosáhla několikaletým shromažďováním materiálů úctyhodného publicistického souboru shrnujícího detailní podoby krojových soustav všech vesnic bývalého okresu Uherské Hradiště.

Na první hodový den chodí děvčata nejpěkněji oblečená. Pro tuto slavnost je typické vázání tureckých šátků na záušnice. Děvčatům je vázán turecký šátek podle krojového okrsku – na záušnice s lelíkem (Kunovice), záušnice koncama dole (Buchlovice). Váže se většinou červený turecký šátek s holým středem, nebo s kvítky či s halúzkami.

K tureckému šátku se na Uherskohradištsku nosí baňaté navrapené rukávce s vyšíváním. Jen výjimečně můžeme u dolského typu kroje vidět původní vyšívaní – obojek, dva nárameníky a dvě přednice. Tento ty vyšívaní pomalu zaniká s přeměnou celého kroje. I tam, kde jsou ještě zachovány dvě přednice, jsou často sešívány v jednu větší.²⁹

Ludmila Tarcalová prokazuje svoji odbornou znalost celé škály slováckých krojů i při popisu odlišností v krojových soustavách vztahujících se k jednotlivým dnům hodové slávy. Obdobně jako bylo nutné v dřívějších dobách odlišit jednotlivé hodové zvyky od sousedících vesnic navzájem, došlo i k rozlišení krojových typů při jednotlivých dnech hodového procesu, který měl svá jasně vymezená pravidla a způsoby:

Na druhý hodový den v neděli ráno se v řadě obcí koná hodová mše svatá. Na ni chodí děvčata v krojích – tedy v rukávcích, v brokátové sukni, obvykle třetí verze přední sukne, již předem pro tuto příležitost připravené. K odpolední obchůzce s právem nebo k vození berana se děvčata oblékají po selsky do jupek s límečkem (nebo bez něho), do brokátových nebo čínských brokátových fěrtůšků, berou si brokátové šátky na hlavu. Ty však mnohdy chybí a krátké, do copu spletené vlasy pak snižují úhlednost celého kroje.³⁰

Ve slováckém kraji však k téměř každé lidové tradici, slavnosti či jinému společenskému setkání se neodmyslitelně váže i **lidová píseň a tanec**, jež udržují ducha této folklorní základny v generacích po staletí. Obdobně jako jednotlivé lidové zvyky a krojové

---

²⁹ TARCALOVÁ, Ludmila. *Hody s právem na Uherskohradištsku*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 2008. ISBB 978-80-86185-69-9. s. 25

³⁰ TARCALOVÁ, Ludmila. *Hody s právem na Uherskohradištsku*. Uherské Hradiště: Slovácké muzeum, 2008. ISBN 978-80-86185-69-9. s. 26

oděvy, tak i libozvučné nápěvy a lidová taneční pásma výrazně zaujaly pozornost etnograficky zánícených literátů a publicistů. Za nejvýraznější počín sběratelské činnosti lze zařadit práci zlínského etnografa Františka Bartoše s názvem *Národní písně moravské v nově nasbírané*, kde se na sběru písňové produkce podílel i spřízněný hudební skladatel a obdivovatel Leoš Janáček.

Lidová píseň a tanec působí v národopisném regionu Slovácko v těsné, navzájem doplňující symbióze a společně pak představují slavnostní akt vyjadřující lásku k lidovým tradicím, kroji i nářečí. Není se proto čemu divit, že se toto společenské vyjadřování úcty stalo nedílnou součástí již zmíněných hodových slavností, při nichž má každoročně sestavená hodová chasa za úkol odprezentovat pásmo lidových tanců s nápěvy jako vrcholné číslo hlavní večerní zábavy. Ke zmíněnému tanečnímu vystupování krojových párů se ve své publikaci obrací i Ludmila Tarcalová, která si coby pravidelná přímá účastnice hodového veselí na Slovácku mohla snadněji vytvořit přehled v tradovaném rituálu.

Hodové taneční zábavy byly a jsou dodnes vyvrcholením prvního hodového dne. Krojovaná mládež obvykle neplatí vstupné a má připravená místa v sál, stejně jako rodiče stárků a hlavní představitelé obce. Taneční zábavy se konají v některém z kulturních zařízení obce anebo v sále, který sousedí s restaurací nebo výčepem. Když stárci s právy vstoupí do sálu, obvykle jim zahraje muzika tuš, stejně tak, když přicházejí rodiče stárků či starosta a další obecní funkcionáři. V některých obcích je vítá chasa tím, že vytvoří špalír, kterým všichni obřadníci a vzácní hosté procházejí. Během večera se dávají zahrát sóla stárkům, rodičům stárků a dalším významným hostům. Vyvrcholením tradiční hodové zábavy je předvedení secvičených tanečních pásem, která se hodová chasa učí na společných zkouškách i dva měsíce před hody. Do večerního programu se zařadí nacvičený krátký program - vykopávané, sedlácké, bílovské, hucké, boršické, čardáš, figurální tance – šotyška, kovaříček, mašina, šátečkový nebo verbuňk.³¹

---

³¹ TARCALOVÁ, Ludmila. *Hody s právem na Uherskohradištsku*. Uherské Hradiště: Slováké muzeum, 2008. ISBN 978-80-86185-69-9. s. 74-75

2 Jiří Jilík jako národopisný obdivovatel se Slovákem

v srdci

Za historii slováckého regionu se svou duší upnulo k této národopisné oblasti nespočet představitelů uměleckého, potažmo literárního světa. Krása a okázalost po staletí udržovaných tradic a rituálů uchvátila nejen rodilé, spřízněné literáty a publicisty, ale mnohdy i autory z opačného cípu České republiky. Mnozí z nich svůj celoživotní profesní i osobní zájem zaměřili na podrobnější průzkum konkrétních folklorních atributů a jejich silné osobní pouto pak mělo za následek přenesení životního působiště do slováckého regionu.

Za autora, který ke slováckému kraji přirostl v největší míře, je považován etnograf, novinář, esejista, filmový scénárista a pedagog **PaedDr. Jiří Jilík**, jehož rodinný slovácký původ nelze zapřít. Autor, jenž svou celoživotní činnost zasvětil centru moravského folklorního dění, se stal mluvčím svého regionu a jeho zprostředkovatelem širokým vrstvám veřejnosti prostřednictvím desítek národopisně zaměřených publikací. Mezi širokou škálou děl literatury umělecké i faktu lze zahrnout několik sbírek reportážních fejetonů, dále pak sbírkové soubory pohádek a pověstí spjatých s mýtickými místy v regionu nebo též odborné studie založené na okolnostech vzniku vlčnovské Jízdy králů nebo blíže popisující historický osud lékárny U Zlaté koruny v Uherském Hradišti. V neposlední řadě Jiří Jilík zevrubně popisuje rysy tradovaného umění lidové magie u představitelky poslední generace Žítkovských bohyní.

Literárního ducha a lásku ke knihám i slováckému kraji v Jiřím Jilíkovi podněcoval především otcovský vzor. Národopisný literát a buditel, sběratel lidové slovesnosti, a především umělecký knihvazač **Fanek Jilík** se svou životní prací a zájmem o rodné Slovácko nesmazatelně podepsal na synově pozdějším národopisném zanícení. Přestože Jiří Jilík přišel 16. listopadu 1945 na světlo světa coby rodilý Pražan, duchem se stal odkojeným slováckým šuhajem, který na tento kraj nedá dodnes dopustit a jenž svůj životní domov objevil právě v centru slováckého regionu – Kunovicích u Uherského Hradiště. Rodná otcova ves, kam se rodina Jilíkových v důsledku vládního zvratu v r. 1948 odstěhovala, se stala sídlem nové knihvazačské dílny spolupracující nejen s místními organizacemi, ale díky jedinečnému knihvazačskému umu se Jilíkův otec dokázal prosadit i ve společnosti univerzitních a národních knihoven, odkud mu pravidelně přicházely finančně zajímavé

nabídky. Samotný Jiří Jilík pak na toto prosperující období dětství vzpomíná při jednom z rozhovorů:

„Otec byl absolventem Mistrovské školy knihvazačské, kterou v Hradišti založil a vedl Ruda Kubíček, na něhož s láskou vzpomínal. Otec vázal nejen kancionálky (modlitební knížky) kunovickým babičkám, to by ho neuživilo, ale získal si báječnou klientelu: vázal knihy pro Národní knihovnu v Praze, FAMU, brněnskou Univerzitní knihovnu, Přírodovědeckou fakultu Karlovy Univerzity, tedy zejména pro knihovny vysokých škol, a věnoval se i umělecké knižní vazbě. Žili jsme v rodině obklopeni knihami a s knihami. A ten svět byl nádherný a vlastně strašně bohatý, takže jsem se necítil nikdy nijak ochuzen, byť jsme žili skromně.“³²

Vzhledem k blízké interakci s literaturou od útlého dětství se v Jiřím Jilíkovi utvářel vřelý vztah k četbě, který byl doplňován i zajímavými inspirativními seancemi v okresní knihovně Uherského Hradiště, kde se pravidelně scházeli význační kulturní představitelé tehdejší regionální scény. Veškeré zmíněné faktory však navyšoval samotný literární vliv otce coby básníka opěvujícího rodný kraj ve sbírce *Z Moravěnky* (1945) a dále i jako autora povídkového souboru o dětech ze slováckého prostředí, *Děcka* (1947) nebo taktéž i tvůrce dvou románů vyšlých na pokračování v okresním periodiku *Slovácká jiskra*. Jednotlivá prozaická díla představovaly humoristický příběh o vesnickém ševcovském zloději, *Komu se zelení* (1967) a literární ztvárnění průběhu kolektivizace v komunistické éře v díle *Hesla na vratech* (1968), které se stalo i filmovou předlohou pro režiséra Antonína Kachlíka (*O moravské zemi*, 1977).³³ Veškeré toto podněcující životní období sehrálo pro literární i národopisné zaujetí Jiřího Jilíka nesmazatelnou roli a sám autor se k popisované obrozující životní etapě ve svých vzpomínkách rád navrácí:

„Na muzejních vernisážích mě otec představil řediteli Slováckého muzea Josefu Jančářovi a řediteli Muzea J. A. Komenského Janu Pavelčíkovi. A taky redaktorovi hradištského Zpravodaje J. K. Bočkovi – ten v brněnských Lidových novinách publikoval kdysi tatínkovi ve třicátých letech první literární práce a o tři desetiletí později první vlastivědné články mně. Musím říci, že šedesátá léta byla úžasná doba, Hradiště žilo osobnostmi a jejich myšlenkami a já jako středoškolský student nasával tu atmosféru plnými doušky. No tak nepiš, když vyrůstáš v takovém prostředí.“³⁴

---

³² Odkaz na jiri-jilik.cz - <https://www.jiri-jilik.cz/news/rozhovory-s-jirim-jilikem/>

³³ Odkaz na jiri-jilik.cz - <https://www.jiri-jilik.cz/news/zivotopis/>

³⁴ Odkaz na jiri-jilik.cz - <https://www.jiri-jilik.cz/news/rozhovory-s-jirim-jilikem/>

Prvotní literární pokusy se objevují v průběhu středoškolských studií, kdy byl Jiří Jilík výrazně ovlivněn i zájmem o tehdejší velkomoravský archeologický výzkum vedený pod záštitou uznávaného brněnského profesora Viléma Hrubého. Společně se spolužákem a pozdějším profesorem Cyrilometodějské teologické fakulty Univerzity Palackého, **Miloslavem Pojslem** si přivydělával jako příležitostný průvodce ve velehradských kryptách pod místní bazilikou. Středoškolské zanícení pro hlubší poznání archeologické vědy a historie vedlo Jiřího Jilíka k touze po vysokoškolském studiu muzeologie, avšak v důsledku omezených finančních prostředků mu bylo dopřáno „pouze“ studium na Pedagogické fakultě Masarykovy univerzity v oboru český jazyk a dějepis. Učitelská dráha přivedla autora do uvádějícího pracoviště v podobě základní školy v jihomoravské Březové, odkud byl po jednoleté praxi odveden do vojenské služby.³⁵

Důležitým mezníkem v rámci intenzivní osobní interakce s lidovými zvyky Slovácka se autorovi stává nové pedagogické působiště představující zároveň jeden z regionálních i celorepublikových folkloristických středobodů – vesnice **Vlčnov**. Nový inspirativní impuls vyplývající z poznávání vesnického lidového života s po staletími udržovanou a jedinečnou tradicí Jízdy králů, podnítil hlavní a doposud trvající profesní zájem o zvolenou národopisnou oblast se vším, co slováckému lidu předává z oblasti hmotného i nehmotného bohatství. Samotný desetiroční pobyt ve prostředí Vlčnova se stává autorovi zlomovým bodem nejen v jeho duchovnímu přerodu z historické vášně ke vzplanutí pro folklorní tradice, ale zároveň se mu popisovaná slovácká ves vryla pod kůži svou povahou i dobrosrdečnými a věrnými starousedlíky. I po odchodu v důsledku kariérního postupu na něj inklinovaná vesnice nezapomněla a za záslužné a aktivní pedagogické i kulturně obroditelské působení se mu posléze v r. 2005 odvděčila uznáním čestného občanství.³⁶ Na tento památný životní okamžik pak i samotný autor vzpomíná jako na významný životní mezník a zadostiučinění za svou národopisnou a kulturní osvětu a propagaci:

„Můžeš prožít něco silnějšího a krásnějšího než když ti někdo nabídne svůj domov? Přijmou tě nejen s přednostmi, ale i s omyly a chybami, člověka bez nich najdeš těžko. Tehdy jsem se dojetím rozbrečel. Tu události vnímám jako důležitý životní moment, je to nejen ocenění za konkrétní životní činnost, v mém případě šlo hlavně o zásluhy v oblasti kulturní a národopisné, ale současně to pro mne bylo i potvrzení, že cesta, kterou jsem šel, byla cestou poctivou.“³⁷

³⁵ Odkaz na jiri-jilik.cz - <https://www.jiri-jilik.cz/news/rozhovory-s-jirim-jilikem/>

³⁶ Odkaz na jiri-jilik.cz - <https://www.jiri-jilik.cz/news/rozhovory-s-jirim-jilikem/>

³⁷ Odkaz na jiri-jilik.cz - <https://www.jiri-jilik.cz/news/rozhovory-s-jirim-jilikem/>

Za zrod publicistickej kariéry lze považovať obdobie novinárskych prípisov v prubehu študentských let, a to predovšetkým do regionálnych periodik v podobe *Zpravodaje UH*, *Slovácké jiskry* alebo *Malovaného kraje*. Už v týchto autorských prvotinách sa začínajú výrazne profilovať hlavné profesní cılové zájmy o regionálnu národopisnú denu na Slovacku a zároveň vzťahujúci sa k historickým faktom spjatým s památnými miesty regionu. V prubehu vlčnovskej pedagogickej praxe bol autorov profesní život úzce spjat i s kulturní činností v obci, a to predovšetkým v pozícii mnohaletého tvurce scénárov pro vlčovskou Jízdu králů. Coby jeden z důležitých národopisných činitelů se Jiří Jilík dostal do styku nejen s vůdčími osobnostmi tehdejší folkloristickej scény, ale zároveň svým blízkým vzťahem k ústní i písemné lidové slovesnosti se přičinil i v činnosti sběratelské. Není se proto čemu divit, že se vlčovský pobyt nepopíratelnou měrou zasloužil na vzniku vřelého a hlubokého niterního pouta k vsudypřítomnému folkloristickeému společenskému duchu:

„Mým domovem se stal Vlčov a jízda králů. Deset let jsem učil děti mateřskému jazyku a dějepisu, ale učil i sebe – naslouchat řeči moudrých lidí, symbolům a významům tradice, zpěvu písní, když se s jinými muži držíme kolem ramen, i vření vína v bečce. Nikdy nebudu moct splatit této vesnici, čím vším mne obohatila.“³⁸

Autorov pisatelský potenciál však nešel pozornosti osobnostem z regionálního tisku, a tak byla Jiřímu Jilíkovi nabídnuta zajímavá pracovní pozice. Proto v r. 1979 i přes silné citové pouto milovaný Vlčov a pedagogické působíště opouští, aby se ve svém autorském umu mohl nadále rozvíjet coby šéfredaktor uherskohradištského deníku *Slovácké noviny*. Profesní působení v nejvýznamnějším regionálním tisku situovaném do centra Slovacka (Uherského Hradiště) trvalo po dobu jednoho desetiletí. Jiřímu Jilíkovi byla v návaznosti nabídnuta nová profesní příležitost, a to pozice redaktora a vydavatele vlastivědného a národopisného časopisu *Malovaný kraj*. Na počátku 90. let tak autor opět vyměnil své pole působnosti do další národopisné podoblasti tzv. *Podluží*, které je situováno na jižním cípu Moravy v okolí měst Břeclov, Strážnice a Hodonín. Nesmazatelnou zásluhu na popisovaném profesním přerodu měl především přítel **Jaroslav Kovařík**, který stál jak u zrodu nové břeclovské tiskárny *Moraviapress* a přiměl zároveň i samotného Jiřího Jilíka, aby pod jeho záštitou zřídil a vedl nakladatelství.³⁹ Tato mnohaletá úspěšná spolupráce měla za následek nejenom kvalitní a obohacující národopisný tisk v podobě národopisného časopisu, ale zároveň získal autor zcela nové inspirativní zdroje a náměty při toulkách po lidových krásách Hanáckého Slovacka a Podluží. Společně s lidovým vypravěčem a

³⁸ Odkaz na jiri-jilik.cz - <https://www.jiri-jilik.cz/news/rozhovory-s-jirim-jilikem/>

³⁹ Odkaz na jiri-jilik.cz - <https://www.jiri-jilik.cz/news/rozhovory-s-jirim-jilikem/>

bohatým znalcem lidové kultury **Josefem „Šífarem“ Horčičkou** získal podněcující životní zážitky spjaté s jednotlivými folklorními slavnostmi a tradicemi, které stály za hlavní inspirací k vydání desítek reportážních publicistických fejetonů publikovaných v Malovaném kraji a později i v trojici reportážních knižních sbírek z toulek po objevování slováckých hodnot. Sám autor pak na poměrně krátkodobé, avšak intenzivní a vzájemně obohacující přátelství vzpomíná v jednom z reportážních fejetonů:

„Bylo to, jako když potkáte na cestě poutníka, se kterým se vám dobře jde, a rozumíte si. Je starší a ty cesty, které vy teprve objevujete, má dávno prochozené. Ale protože má srdce tuláka, jde po nich znovu a znovu a vždy umí vidět něco nového a pěkného. Zná zkratky přes pustiny, aby člověka zbytečně nebolely nohy, ale zná také okliky kolem tůňek a ptačích hnízd, krásná místa, která znají již jenom děcka. A má také plnou tornu příběhů a písniček, veselých i smutných, aby cesta lépe utíkala. Když začne vyprávět, hned se někdo zastaví a začne poslouchat, přidá se další a další a za chvíli je kolem hlouček posluchačů a všichni čekají, jak to dopadne, protože vědí, že to dopadne dobře. I smutné příběhy Jožky Šífara mívají dobrý konec. S takovým kamarádem se to dobře šlape. Putoval jsem s ním jenom krátce, ale přesto to bylo nejpěknější putování, které mě v životě potkalo.“⁴⁰

Coby národopisný badatel a milovník lidové tradice se Jiří Jilík při svých reportážních toulkách a výpravách setkával s množstvím inspirativních osobností z různých společenských sfér, s nimiž si vytvářel nerozlučitelná přátelství založená na společném obdivu k folklornímu i regionálnímu bohatství. Osobou, která do jeho života vstoupila coby tulák z neznámých francouzských končin, představuje bretaňský malíř a bohém **Moarch „Miško“ Eveno** (vlastním jménem Lucien Jules Maurice Eveno), jenž do slováckých končin poprvé zavítal v r. 1992 v rámci výstavy děl v Uherském Brodě. V důsledku sdíleného zánění a obdivu k bohatství slováckého kraje došlo ke vzniku mnohaletého a důvěrného přátelství. Pro tyto milovníky slovácké písně, tance, kroje a vína se společně strávená léta stala nejen inspirativním přínosem ale i vzájemnou pracovní spoluprací při jednotlivých publicistických reportážích a pozdějších fejetonových sbírkách. Slovácký kraj se stal životní inspirativní múzou pro oba zmíněné národopisné obdivovatele, a proto i za poznáním všech jeho krás a tradic projezdili region napříč jednotlivými národopisnými podoblastmi. Svoje autentické zážitky a dojmy pak oba umělci zprostředkovávají čtenářskému obecenstvu jak pomocí psaného slova, tak i prostřednictvím unikátních kreseb bretaňského rodáka, který dokázal do jednotlivých výjevů z poznávacích výprav vštípit slováckou okázalost v celé její

---

⁴⁰ JILÍK, Jiří a Moarch EVENO. *Rebelové proti všednosti*. Velehrad: Ottobre 12, 2003 – Genius loci, sv. 7. ISBN 80-86528-22-7.

kráse. Sám Jiří Jilík pak Evenův příznačný umělecký způsob vnímání pozorovaného okolí popisuje v jedné ze společných reportážních sbírek:

„Krása je v očích toho, kdo se dívá, říká staré přísloví. Zatímco nám v toku všedních dnů barvy světa kolem nás zešedly. Evenovy barvy jsou veselé, zářivé, jasné. Neboť právě takhle Slovácko vnímá.

Je dobře být občas s ním a dívat se jeho očima. Objevíme a pocítíme mnoho báječných maličkostí, které nám do té doby unikaly. Zjistíme, že to krásné a šťastné, na které stále čekáme, nenastane v budoucnu, protože se to odehrává právě teď a každou další chvíli našeho života, a záleží jen na nás, jak takové vědomí dokážeme využít.“⁴¹

Moarch Eveno však nevyčnival z řady národopisných malířů a kreslířů jen svým osobitým náhledem a uměleckou perspektivou, ale zároveň dokázal vstřípnit jednotlivým postavám opravdovost a reálnou tvář na rozdíl od ostatních národopisných umělců spjatých se slováckým krajem. Nesnaží se svým pastelem zachytit pouze věrohodnou podobu jednotlivých představitelů lidových tradic, ale v rámci osobní interakce vnímá konkrétní jedince se všemi kladnými i špatnými rysy, které pak unikátně promítá na svém malířském plátně. Přes absenci jakéhokoliv souvislého akademického studia se bretaňský umělec coby samouk dokázal autorsky prosadit u slovácké veřejnosti a kritiky, když stál za řadou úspěšných národopisných výstav a knižních či publicistických ilustrací. (viz. Obrázková příloha č. 4). Svěbytný umělecký projev Miška Eveno se všemi jeho specifickými rysy obsáhleji rozvádí v jednom z knižních fejetonů i Jiří Jilík, kterého malířův styl pohltil obdobně jako desítky dalších obdivovatelů:

„Každý z nás osciluje mezi ctností a hříchem. Eveno ví, že v tom napětí se odehrává celý život. Hovoří-li o tom, že je Slovácko jeho zemí zaslíbenou, pak nemá na mysli jenom hodnoty folkloru. Ví, že on ví, že člověk na Slovácku není menší potvorou než kdekoli jinde. Ale příklon našeho člověka k lidové tradici, písni, hudbě, tanci a ke kroji jej činí čitelnějším, průzračnějším. Poklesky a hříchy hudců, zpěváků, tanečníků, tetiček a strýců, vinařů, šohajů, děvčic, i děcek jsou prostě viditelné a lítost poté, co rozkoš hříchu byla vychutnána, je velice upřímná. Koneckonců celou tuhle optimistickou filozofii vtělil Eveno do svého možnáckého kroje ušitého podle vlastního výtvarného návrhu. Na kordulce má malé zrcátko a kolem vyšíty nápis: „Jak jsi krásný člověče.“

Je v tom ironie, ale i víra. Přesně jako v jeho obrazech.⁴²

⁴¹ JILÍK, Jiří a Moarch EVENO. *Rebelové proti všednosti*. Velehrad: Ottobre 12, 2003 – Genius loci, sv. 7. ISBN 80-86528-22-7.

⁴² JILÍK, Jiří. *Jdu Slováckem krásným*. Uherské Hradiště: JJ, 2008. ISBN 978-80-254-3151-1. s. 8

Nefalšované duchovní přátelství vytrvalo i po úmrtí Moarcha Evena v r. 2014 a na důkaz vyjádření obdivu k malířově celoživotní práci i jeho nadšení pro slovácké hodnoty a krásy pak Jiří Jilík publikoval memoárový spis *Miško Eveno: Byl jsem tu s vámi rád* (2014). Jak je patrné už ze samotného názvu konkrétní publikace, hlavním záměrem bylo vyjádřit malířovu silnou citovou provázanost se vším, co mu bylo na Slovácku nejmilejší a co v něm vyvolalo touhu po poznání. Za umělcovou mnohaletou aktivní činností na území popisovaného národopisného regionu zůstala široká škála autentických kreseb a skic z poznávacích cest po kulturních krásách obdobně jako výzdoba výstavní budovy slováckého folkloru známé jako tzv. *Slovácká búda*, která dodnes slouží veřejnosti v parku Smetanovy sady v Uherském Hradišti.

Jiří Jilík jakožto celoživotní obdivovatel Slovácka se vším, co je mu na něm blízké, se prostřednictvím svého národopisného díla pokouší vyvolat ve čtenáři emoční prožitek a touhu po hlubším poznání svého vlastního rodného kraje. Okolní prostředí nevnímá jen jako netečnou, neživou hmotu, ale v jeho osobních představách rodná krajina zosobňuje nejdůvěryhodnější pamětnici všech památných událostí a historických změn. Svým vlastním příkladem se snaží čtenářům vštípit obdobnou úctu a zájem o rodnou zem, která s dávkou vnitřního vcítění může jakémukoliv pozornému posluchači sdělit některé ze svých zachovaných a tradovaných pravd a tajemství. I po odchodu z vlčnovského folklorního střediska neopouští Jiří Jilík svůj zájem o zachování památek ústní lidové slovesnosti. Mnohaletá sběratelská činnost stála za shromážděním nepřehledného množství písemného materiálu pro pozdější sbírkové soubory z různých památných míst slováckého regionu. Svoje autorské pojetí předávané hodnoty rodné země pro současného čtenáře pak blíže vylíčil v přiloženém úryvku rozhovoru, z něhož je patrná Jilíkova představa citové provázanosti s krajinou, na níž žijeme:

„Pro historika jsou ověřená fakta cílem. Pro mě jsou fakta stavebním materiálem, ze kterého konečný obraz teprve vytvářím. Při psaní velmi přemýšlím nad formou, snažím se o to, aby čtenář byl zvědavý, jak to dopadne. Konečným cílem mi není faktografie, ale vzbuzení emoce, citového postoje. Vždycky chci říct – podívej kamaráde, jak je ta země, po které chodíš, krásná, tolik podivuhodných příběhů ti vypravuje, když se jim naučíš poslouchat, zamiluješ si ji a třeba jí budeš méně ubližovat než dosud. Tím důrazem na určitý umělecký zážitek se vlastně literatura faktu liší od odborné literatury i populárně naučné literatury. A ještě něco je důležité. Nepracuji jenom s ověřenými fakty, ale i s tím, co si lidé vypravují, s pověstmi, legendami, tradicí. Náš život netvoří jenom skutky, ty jsou až výsledkem našich rozhodnutí, kterým předcházejí naše představy, touhy, sny. A mě zajímá i to, co si lidé o

*krajině vysnili, jaké představy si do ní projektovali, co si o ní vypravovali. Příběhy skutečné prolínají s příběhy, které se nikdy nestaly. S krajinou je to jako s námi, lidmi – je v nás uloženo nejen to, čeho jsme dosáhli, kde jsme v tuto chvíli stanuli, ale i sama cesta, která není nikdy přímočará a není prosta slepých uliček, bludných kořenů, náhod i vědomých rozhodnutí, co nás vedly oklikami nebo svedly, někoho dočasně, jiného jednou provždy, do bažin, cesta nejednou dlážděná nedosažitelnými cíli nebo touhami, které zůstanou nenaplněny.*⁴³

Národopisná práce Jiřího Jílíka a především jeho sběratelský profesní zájem stál za zrodem nové pracovní příležitosti v podobě tvorby filmového scénáře ve Filmovém studiu Gottwaldov. Sbírká lidových pověstí a vyprávěnek s titulem *Vlčnovské vyprávěvky* (2005) se stala středem zájmu nejvýznamnější české filmové animátorky a režisérky **Hermíny Tyrlové**. Zlínská národní umělkyně byla nadchnuta konkrétní vyprávěnkou natolik, že se rozhodla o filmové zpracování v podobě krátkometrážního animovaného snímku s názvem *Jak si Jakub naposledy vystřelil* (1979), k němuž Jiří Jílík vypracoval v r. 1978 upravený scénář. Prvotní společná kooperace se zlínským filmovým studiem stála za vznikem mnohaletého scenáristického angažmá, v jehož rámci vznikl úspěšný filmový počín v podobě dětské komedie situované do jihomoravské vesnice Čejkovice, *Pětka s hvězdičkou* (1985). Pod režijním vedením Miroslava Balajky byl scénář přidělen ke zhotovení právě Jiřímu Jílíkovi jako žánrově blízký pro svůj pedagogický charakter a situování do známé národopisné oblasti slováckého Podluží. Za další úspěšnou scenáristickou tvorbu lze bezpochyby označit i dobrodružný rodinný film *Poklad rytíře Miloty* (1989) ztvárněný v hlavní roli Luborem Tokošem a režírovaný Evženem Sokolovským ml. Z dosud malé hrstky národopisně zaměřených filmových inscenací je nutno zařadit i hraný televizní film *Jízda králů* (1989), jenž byl ztvárněn v brněnském filmovém studiu. Jiří Jílík zůstal scenáristické činnosti věrný do dnešních dnů a příležitostně spolupracuje s prostějovským filmovým studiem SKYFILM, z jejichž společné koprodukce vyšel úspěšný dokumentární počín v podobě snímku *Lednický park* (2013) režírovaný Vítem Stříteským a ověčený cenou *TEMPORA MUTANTUR* (Časy se mění) na ostravském Ekofestu.⁴⁴

Žurnalistická praxe se po odchodu z vedení Malovaného kraje ustálila u šéfredatorské činnosti ve Slováckých novinách, kde svým zaměřením na historickou a folklorní regionální tematiku Jiří Jílík docílil úspěšného ohlasu u široké čtenářské základny. Prosperující tvůrčí období v pozici vedoucí osobnosti uherskohradištského periodika byla

⁴³ Odkaz na jiri-jilik.cz - <https://www.jiri-jilik.cz/news/rozhovory-s-jirim-jilikem/>

⁴⁴ Odkaz na jiri-jilik.cz - <https://www.jiri-jilik.cz/news/rozhovory-s-jirim-jilikem/>

završena odchodem v r. 2007, kdy zároveň došlo k přerušení éry úspěšné prezentace slováckého folkloru v inklinovaném týdeníku. Samotný autor však zůstal i přes tuto skutečnost finančně i autorsky soběstačný v důsledku vlastního regionálního nakladatelství pod názvem *Veligrad*. Zásadou úspěšného podnikatelského záměru je dodnes dílo Jiřího Jílíka pravidelně publikováno pro stálou základnu čtenářů v podobě osobních přátel, národopisně příznivců a ostatních autorových nadšenců. Kromě zmíněného vlastního nakladatelství však Jiří Jilík se skupinou přátel z turistických výprav po zákoutích moravských Chřibů založil v r. 2002 *Expedici Chřiby*. Ze společných pěších toulek po lesních hvozdech v okolí hradu Buchlova nebo Cimburku vzniklo velké množství reportážních zápisků pravidelně publikovaných ve Slováckých novinách a posléze vydaných ve čtenářsky veleúspěšné sbírce *Chřiby – strážci středního Pomoraví* (2015) s navazující sérií *Chřiby záhadné a mýtické*, na níž autorsky spolupracoval s regionálním kronikářem, sběratelem lidové slovesnosti a bývalým místostarostou Buchlovic **Bořkem Žižlavským**. Navázaná autorská spolupráce se projevila jako výrazně úspěšná. Nové edice vycházejí na pokračování až do současnosti, a to i zásluhou zmíněného nakladatelství Veligrad. Autorův přínos v oblasti literatury faktu byl doceněn i na poli literární kritiky, a to významnými národními oceněními v regionální sekci, které představují *Cena Miroslava Ivanova* (2018 za publikaci *Záhadná jízda králů, U Zlaté koruny*) a *Cena Egona Ervína Kische* (2013, za publikaci *Olšava ví svoje: výpravy proti proudu řeky i času*).⁴⁵

Coby mnohaletý šéfredaktor *Slováckých novin* se nesmazatelně zapsal na jeho lidské povaze a výrazné oblíbenosti u regionálního čtenářstva. I přes dobrovolný odchod z šéfredaktorské pozice v r. 2007 zůstává Jiří Jilík v obraze o veškerém regionálním dění a vnímá tudíž i současný výrazný odklon publikační činnosti od jeho osobních a autorsky prezentovaných hodnot. Moderní všudypřítomný ekonomický trend a jasné zaujetí pro zisk vytěsňuje z regionální žurnalistické produkce lidský aspekt, a především to kouzlo, pro něž Jiří Jilík svou publicistickou kariéru odstartoval a za co si jí nejvíce cenil. Sám se nyní vyjadřuje k soudobému slováckému tisku s pohoršením, a i s jistým zklamáním z reality, v níž zájmy vlastníka na vlastním obohacení převyšují jakoukoliv vyšší kulturní hodnotu a tím pádem i duchaplný přínos pro věrné čtenáře.⁴⁶ S konkrétními nastolenými prioritami však upadá i hodnotový přínos celého periodika a není proto možné vést nové generace k obdobné lásce a úctě lidovým tradicím a bohatství slováckého kraje, jako tomu bylo za dob bývalého šéfredaktora Jiřího Jílíka. Ten sám spatřuje za hlavního činitele současného tvůrčího

---

⁴⁵ Odkaz na jiri-jilik.cz - <https://www.jiri-jilik.cz/news/rozhovory-s-jirim-jilikem/>

⁴⁶ Odkaz na jiri-jilik.cz - <https://www.jiri-jilik.cz/news/rozhovory-s-jirim-jilikem/>

poklesku především ekonomické zájmy vyšších podnikatelských vrstev coby ústředních zřizovatelů veškerého regionálního tisku. Z jednotlivých periodik se dle autorova názoru vytrácí přímý kontakt s lidským elementem a hlavní roli hraje nikoli předávaná publicistická hodnota ale moc peněz:

„Já myslím, že novináři jsou stejní dnes, jako byli včera. Výborní, dobří, horší i špatní. Co ale podle mne podléhá horšímu je prostor, jaký novináři mají k tomu, aby mohli dělat dobrou práci. Musím říct, že nejlepší doba pro tisk byla v 90. letech, kdo noviny vlastnil český majitel; a tomu nešlo v prvé řadě o zisk, o byznys, stačilo mu, aby si na sebe noviny, respektive redaktori vydělali. V redakci týdeníku nás bylo dvanáct. Redaktori se pohybovali v terénu, přímo mezi lidmi, byla čas na přemýšlení, uvažování o koncepci, kterou jsme si stanovili sami. Ti dobří novináři, pro které je psaní potřebou, takový prostor dokážou využít a na výsledku, na novinách, je to poznat. Dnes je jich v redakci šest, pět lidí a dělají deník. Jejich prostor se velmi citelně zúžil, protože je jich málo, a tak se stávají fabrikou na zprávy, většina věcí se vyřizuje po telefonu a novinář se objeví vždy jen na chvíli, aby udělal fotku, poznamenal si fakta, poslechl něčí názor a v tu ránu je pryč, aby stihl co nejvíc akcí. Poslední majitel skoupil kdysi všechny okresní týdeníky, změnil je na deníky a všechny propojil celostátní platformou. Učinil tak nikoli proto, aby noviny byly lepší, ale především proto, aby víc vynášely.“⁴⁷

---

⁴⁷ Odkaz na jiri-jilik.cz - <https://www.jiri-jilik.cz/news/rozhovory-s-jirim-jilikem/>

PRAKTICKÁ ČÁST

3 Analýza a interpretace vybraných sbírek pověstí, balad a pohádek čerpaných z ústní lidové slovesnosti

3.1 Z kraje pod Buchlovem aneb sbírka pověstí a pohádek z kraje paměťihodného i záhadného

Jiří Jilík jakožto zanícený etnograf a dějepisec se po celou dobu své profesní kariéry netají zájmem jak o hmotné, tak i duchovní paměťihodnosti svého zaslíbeného slováckého kraje. Proto se coby žurnalistický reportér *Slováckých novin* mnohdy vydával za novými inspirativní náměty do různých koutů popisované regionální oblasti. Při jednotlivých poznávacích toulkách zaslíbeným krajem mohl čerpat jak z dostupných písemných pramenů, tak i z po staletí předávané ústní lidové slovesnosti, a to v podobě méně či více věrohodných pověstí a balad. Ústředními místy, jež stály za autorovým publicistickým zájmem, se stal kromě prostředí obce Vlčnov i kraj obklopující středověký hrad Buchlov tyčící se na stejnojmenném chřibském vrcholu. Tato památná, oblast, v níž se v průběhu staletí vystříдалo množství generací panských (šlechtických) představitelů i prostého lidu, dala za vznik nespočtu lidových pověstí a balad. Obdobně jako se jednotlivé události přenášeli ústní tradicí napříč generacemi lidových vypravěčů tak i samotná místa a objekty, s nimiž jednotlivé balady a pověsti úzce souvisí, si po staletí v sobě zachovaly zakořeněné příběhy a události. V souvislosti s hustou mírou historického osídlení zmiňované regionální oblasti souvisí často i vznik památných událostí či příběhů, které v lidech odjakživa vzbuzovaly zájem, a proto bylo možné jejich existenci udržet ve formě písemné i ústní tradice po mnoho následujících dějinných epoch. Samotný autor se pak k jednotlivým lidovým příběhům a pověstem staví s úctou, ať se jedná o události vycházející z reálného jádra či uměle vytvořené fantazijním vzplanutím některého z již zapomenutých lidových vypravěčů. Zůstává v nich vždy pozůstatek ducha doby a mnohdy i výrazný motiv tajemství, který u současného čtenáře podněcuje hlubší zájem o popisovaná místa či osobnosti. Jak je patrné z úvodní pasáže sbírky *Z kraje pod Buchlovem* (2012), hlavní podstatu nepředstavuje původ pověstí, nýbrž jejich význam a vliv na krajinu, v nichž vnikly obdobně jako na generace posluchačů nebo čtenářů, kteří s nimi přišli do styku a stali se tak jejich nositeli:

Tak se zrodily pověsti, které dnes častěji než z ústního vypravování známe z knížek. V případě pověsti není ani tak podstatné, zda se děje, které jsou v nich vylíčeny, skutečně odehrály či nikoliv, a není ani podstatné stáří příběhu, zda se zrodil v době, o níž vypráví, anebo jej zrodila mysl člověka novověku zasaženého náhlou inspirací. Podstatné je, že se ten příběh stal součástí krajiny a tím ji pozměnil; přidal jí, podobně jako to činí malíř malující plátno, další barevný odstín, jímž se zvýrazní charakteristická črta, zajímavý detail, tak důležitý pro to, aby vše kolem nás, co zasahuje naši mysl, zaujalo i naše srdce.

*Nesud'me pověsti, ale naslouchejme jim. Pomáhají nám svět kolem nás nejen poznávat, ale i milovat.*⁴⁸

Nepříznačnějším prvkem pro většinu sesbíraných povídek je ponaučení, jež vyplývá na povrch ať už přímým vytyčením v textu nebo i formou skrytého významu pro pozorné čtenáře. Všudypřítomná dobrota a srdečnost slováckého lidu vystupuje do popředí obdobně jako boj za spravedlivost a duševní neposkvřenost. Všechny zmíněné ctnosti se staly příznačnými atributy především prostého venkovského lidu, který mnohdy musel čelit nepřizni osudu přicházející z pozic panských a zemanských správců, jimž byla lidská hodnota a důstojnost zcela lhostejná. Nesčetněkrát se tak vlivem mocenské zvůle dostali venkovští dobrosrdeční lidé do křížku s nesmyslnými zákony a nařízeními, které jim v už tak dost náročném živobytí ještě více přitěžovali.

Typickým příkladem nespravedlivého jednání ze strany mocenské zvůle k prostému slováckému lidu je pověst **Jan a Hátá** popisující strádání osamělé ženy, jejíž muž je odvelen coby panský zbrojnoš do obranných služeb proti loupeživým a drancujícím nájezdům uherských kočovníků. Nepřízeň osudu se výrazně podepisuje na Hátě, která je ponechána moci osudu, když jí jako matce samoživitelce se sedmi dětmi nezbyvá jiná možnost obživy než využít darů lesa v podobě říčních raků. Zásluhou tradovaných lživých pověr, které líčí maso z raků jako toxické, a tudíž neprozřetelné pro lid, se Hátá dostane potyčky s panským dvorem hradu Cimburk. Za údajné čarodějnictví upravováním račího masa v jedlé je Hátá neprávem odsouzena k popravě upálením na hranici. Ruka boží spravedlnosti však zasáhne obdobně jako i v případě jiných pověstí a Hátá zůstává na živu zásluhou svého druha přijíždějícího ze služby vlasti. Křivé obvinění se podaří zastavit rázným a přesvědčivým slovem i pádným důkazem, díky němuž se lidé na Slovácku nemusí bát konzumovat říční raky ani v dnešních dnech.⁴⁹ Z přiložené ukázky potom vyplývá zřejmý důraz na spravedlnost, která představuje jednu z výsadních hodnot slováckého lidu:

---

⁴⁸ JILÍK, Jirí. *Z kraje pod Buchlovem: pohádky a pověsti*. Buchlov, 2015. ISBN 978-80-260-6026-0. s. 7

⁴⁹ JILÍK, Jirí. *Z kraje pod Buchlovem: pohádky a pověsti*. Buchlov, 2015. ISBN 978-80-260-6026-0. s. 86-89

Pán poslal jednu ze služebných nalovit do Kyjovky raky, které kázal uvařit a nabídl je Janovi. Ten se do jejich růžového masa ihned s chutí pustil. A protože se mu nic nestalo, hradní pán dal Hátu propustit a sám si nechal připravit zbylé raky, kteří od té soby nechyběly na cimberském jídelním stole.

Jan se brzy dočkal služebního povýšení na velitele hradní stráže a se svou ženou od těch dob vychovali své děti v řádné lidi.⁵⁰

Ke slováckému lidu se však od pradávna kromě lásky k tradici a hodnotám váže i zřejmá lidová moudrost a prozřetelnost. Tyto tradované přednosti pak nejednou stály za nalezením východisek z nezáviděníhodných životních křížovatek i nastražených pastí, z nichž by bez zdravého rozumu neexistovala jiná cesta úniku. Prostý lid se v dřívějších předreformních dobách mohl povětšinou opírat o svou životní zkušenost a rady starších, nikoli však o systémové vzdělávání. S přibývajícimi zkušenostmi nabývala logická úvaha i nadhled, a tak byla často i lstivá a pečlivě promyšlená lest selským rozumem zvrácena. Příkladným úkazem je reakce mlynářky břestického výminku, která svou duchaplností dokázala v pověsti **Čertovské námluvy** dokonale přelstít i samotného čertovského nápadníka snažícího se na vlastních bedrech přenést velkolepou skálu. Kamenný monument by se měl dle nezvratné úmluvy tyčit do prvního ranního zakokrhání před mlynářským stavením. Domýšlivost mlynářovy ženy však nakonec zvítězí nad nadpřirozenou pekelnou mocí a na důkaz čertovy marné snahy zůstal dodnes mohutný skalnatý útvar tyčící se v blízkosti obce Břestek a známý jako tzv. *Břestická skála*.⁵¹ Tradovaný vznik tohoto kamenného obra coby upuštěného čertovského daru pro mlynářskou dceru pak přináší následující ukázka a dokazuje tak ověřitelnost tradovaných památek ústní lidové slovesnosti v reálném životě:

Čas plynul jako voda v mlynářově náhonu. Když se na východě začaly rdít první červánky, vyšel mlynář se ženou a dcerou na zápraží. V dálce viděli velké tmavé mračno, které se rychle přibližovalo. Za okamžik v něm již rozeznali čerta, který na zádech nesl obrovskou skálu.

To byla chvíle, na kterou mlynářka čekala. Vběhla do komory, popadla kohouta a honem s ním na dvůr. Vysvobozený kohout se v paprscích prvního slunka nadmul a nad mlýnem se rozeznělo jeho kokrhání.

V tu chvíli se ozvalo zaburácení a veliký rachot, jako by se hnala bouřka. To čert, který letěl v tu chvíli nad lesem, zaklel, pustil skálu a ta s rachotem spadla do lesa.

---

⁵⁰ JILÍK, Jirí. *Z kraje pod Buchlovem: pohádky a pověsti*. Buchlov, 2015. ISBN 978-80-260-6026-0. s. 89.

⁵¹ JILÍK, Jirí. *Z kraje pod Buchlovem: pohádky a pověsti*. Buchlov, 2015. ISBN 978-80-260-6026-0. s. 16-17

*Je tam dodnes a říká se jí Břestocká.*⁵²

Za neodmyslitelné atributy slovácké duše je nutno zahrnout i šlechtnost a odvalu, jež leží zakořeněny v srdci každého prostého slováckého člověka obdobně jako u každé přítele slováckého lidu. Za příklad šlechtného člověka spjatého se slováckým lidem můžeme považovat i osobnost jednoho ze soluňských bratří a věrozvěstů, svatořečeného Metoděje, jenž je i v očích Jiřího Jilíka vnímán jako příkladný muž zbožných ctností a s odvahou na rozdávání. Přelomový význam, jenž měli první šířitelé svatého písma i prapůvodního slovanského jazyka (staroslovenštiny) na území bývalé Velké Moravy, je dodnes vyzdvihován a připomínán při většině církevních slavností regionu Slovákka. Není se proto čemu divit, že se dochovala řada pověstí vztahujících se ke kultu těchto velkomoravských patronů. V pověsti *Jak se Metoděj vzepřel Svatoplukovi* se potom tento příznačný rys chrabré a čestné duše slovanského světce promítá při příležitosti pravidelné nedělní mše za dob vlády jedné z nejvýraznějších postav velkomoravské říše. Historickými prameny podepřené rozepře mezi vládnoucím knížetem Svatoplukem a představitelem osvícenské byzantské delegace, arcibiskupem Metodějem, pak ve vybrané pověsti vyvrcholil do klíčového zvratu při veřejné slovní konfrontaci před zaplněným chrámem svátosti.⁵³ Tento památný moment Metodějovy ostré vzpoury vůči nezlomně vládnoucímu knížeti mohl v rámci pozdějšího historického vývoje stát za neblahými událostmi spjatými s věrozvěstovým pronásledováním a následným vyhnáním jeho žáků a přívrženců z velkomoravského působiště a tvůrčí základny. Přes všechny zmíněné represe je však nutno si brát z Metodějova čestného vzoru příklad pro svoje vlastní jednání a nenechat se zastrašit mocí nadřízené zvůle, jež se už tolikrát projevila v historii lidského pokolení s neblahými až fatálními následky. Z přiložené ukázky je pak zřejmé, jak osobnost vyslaného církevního osvícence stála nejenom za obranou svátosti konané mše ale ve skrytém významu i za oporou velkomoravského lidu před další možnou hrozbou mocenského útlaku:

Jakmile přistoupil k obřadnímu stolu a začal s ostatními zpívat úvodní píseň, znenadání se zvenčí ozvalo štěkání loveckých psů a dusot běžících koní. Rozletěly se dveře a v čele lovecké družin se k překvapenému Metoději řítit rozezlený Svatopluk. Na arcibiskupa namířil oštěpem a přede všemi se na něj hlasitě rozlítl: „Jak je možné, že jsi nepočkal svého vladaře, kdybych chtěl, může tě to stát i život!“

V kostele nastal hrobový klid a některé ze svící závanem větru pozhasínaly. Rozhněvaný Metoděj vztáhl proti Svatoplukovi ruce a nebojácně a odhodlaně se mu vzepřel

⁵² JILÍK, Jiří. *Z kraje pod Buchlovem: pohádky a pověsti*. Buchlov, 2015. ISBN 978-80-260-6026-0. s. 17.

⁵³ JILÍK, Jiří. *Z kraje pod Buchlovem: pohádky a pověsti*. Buchlov, 2015. ISBN 978-80-260-6026-0. s. 95-99

slovy: „Stůj kníže, dál ani krok!“ V tu chvíli zaskočený Svatopluk zrudl ještě více, nenašel však jediné slovo na svou obranu. Zasunul ostrou zbraň, obrátil koně a s celou družinou rychle opustil chrám. Po krátkém čase Metoděj pokračoval v bohoslužbě.⁵⁴

Slovácko však nepředstavují pouze lidské osudy a příběhy chabrosti nebo lidové moudrosti. Obdobně jako se pojí památné příběhy k jednotlivým osobnostem vystupujícím ze všednodennosti doby, tak i konkrétní regionální místa a památky v sobě nesou vryté pověsti a zkazky jak o výjimečných událostech, tak i o samotném původu názvu konkrétního místa. Jednotlivá pojmenování bývala často odvozována od činností či rituálů, jež byla s konkrétními místy úzce spjata, a tak často jako jediný pozůstatek zmíněných činností přežil pouze název daného místa. Za typický příklad odvozeného názvu pamětihodnosti je hrad Buchlov, o jehož tradovaném původu blíže rozvádí pověst **O královně Fritigil**. Pohanský obřadní rituál k velební boha lovu, jež se pravidelně sloužil za dob prapůvodního kmene Markomanů, stál posléze i za pozdějším vznikem názvu středověkého hradu z druhé poloviny 13. století. Tento historický monument vyčnívající ze stejnojmenného vrcholu dodnes stojí na místě bývalé pohanské svatyně. Přestože z původní rozeklané jeskyně zůstaly pouze zbytky rozesetých kamenů zásluhou osvícenských snah markomanské královny Fritigil, udržuje si toto místo dodnes nádech tajemství a skryté nadpřirozené síly. Zmíněna pohanská královna se po přijetí křesťanské víry sama pustila do tvrdého stíhání svých poddaných, kteří nadále tajně udržovali kult obřadních míst. Pozornosti proto neunikla ani skalnatá svatyně, z jejíhož původního účelu pozbyl dodnes jen název Buchlov, v němž je shrnuta podstata konkrétního památného ve slovním spojení buh-lov.⁵⁵ Okamžik osudného zvratu a následné zkázy popisované svatyně je zachycen v následující ukázce blíže popisující střetnutí královny Fritigil s jedním z posledních obřadních míst pohanského božstva:

Fritigil byla náruživou lovkyní. Doprovázena loveckou družinou se jednoho dne na svém šemíku zatoulala do chřibských lesů. Slunce se již sklánělo k západu, když prošlapanou stezkou vyjela na buchlovskou horu a stanula na mýtině. Její pozornost upoutal otvor, jímž se vstupovalo do jeskyně. Ke svému překvapení zjistila, že je to svatyně boha lovu. Rozhněvána a pobouřena rozkázala modlu rozbít na padrť a jeskyni zasypat. Do roka pak nechala na tom místě zbudovat letní lovecký zámeček, v dobách již slovanských, byl v těch místech postaven hrad Buchlov.

⁵⁴ JILÍK, Jirí. *Z kraje pod Buchlovem: pohádky a pověsti*. Buchlov, 2015. ISBN 978-80-260-6026-0. s. 97-99

⁵⁵ JILÍK, Jirí. *Z kraje pod Buchlovem: pohádky a pověsti*. Buchlov, 2015. ISBN 978-80-260-6026-0. s. 25

Avšak vzpomínka na svatyni Markomanů, kteří se zde klaněli bohu lovu, úplně nezapadla. Je v názvu hradu „Buh-lov“. A na nádvoří hradu je podnes patrný vstup do zasypané svatyně, již lidé nazvali „jeskyní Fritigildy“.⁵⁶

Nejenom původ názvů památných lokalit a historických objektů stál za vznikem mnoha pověstí, ale etymologie některých regionálních slováckých příjmení je opředena neméně poutavými příběhy často připisujícími rodovou spojitost k původní velkomoravské panovnické větvi. Za příznačný příklad mnozí badatelé považují dnes již ojediněle užívané příjmení *Raštica*, které se stalo příznačným pro obyvatele vesnice Buchlovice. Ve vybrané pověsti s názvem ***O původu jména Raštica*** je proces vzniku konkrétního příjmení je připisován snaze dcery posledního velkomoravského panovníka Mojmíra II uctít památku svého prapředka a zakladatele Velkomoravské říše – knížete Rastislava. Za účelem snahy udržení tohoto památného jména moravských dějin nechává své vlastní potomstvo pokřtít rodovým jménem *Rostica*, z něhož v průběhu postupného vývoje českého jazyka se utvořil konečný tvar *Raštica*.⁵⁷ Průvodní okolnosti vzniku popisovaného příjmení pak blíže rozvádí přiložená literární ukázka, která dokazuje zřejmou provázanost současného slováckého lidu s velkomoravskými panovnickými prapředky:

A nedaleko odtud byl králův stolec, na který usedl ve chvíli svého zvolení panovníkem Moravanů Mojmirův otec Svatopluk i jeho prastrýc Rastislav, zkráceně Rastic. Proto se poslední někdejší moravský panovník uchýlil se svojí dceruškou právě sem.

Když se z dívenky stala mladá žena, provdala se za muže prostého původu z podhradí Buchlova. Jejich synové, aby významný původ rodiny nebyl zapomenut, přijali za rodové jméno Rastica. Z toho pak vzniklo příjmení Raštica, které je velmi ojedinělé a jeho nositelem jsou rodiny původem z Buchlovic a Uherského Hradiště.⁵⁸

---

⁵⁶ JILÍK, Jirí. *Z kraje pod Buchlovem: pohádky a pověsti*. Buchlov, 2015. ISBN 978-80-260-6026-0. s. 25.

⁵⁷ JILÍK, Jirí. *Z kraje pod Buchlovem: pohádky a pověsti*. Buchlov, 2015. ISBN 978-80-260-6026-0. s. 54-56

⁵⁸ JILÍK, Jirí. *Z kraje pod Buchlovem: pohádky a pověsti*. Buchlov, 2015. ISBN 978-80-260-6026-0. s. 54-56

3.2 Vlčnovské vyprávěny jakožto poklad slováckých kulturních

hodnot dochovaný z ústní lidové slovesnosti

Úzké sepjetí Jiřího Jílíka se slováckou obcí Vlčnov coby jedním z nejvýznamnějších regionálních, potažmo národních folkloristických center je zcela nepopíratelné. Desetileté tvůrčí období nezanechalo v autorovi jen velké množství hřejivých a nezapomenutelných vzpomínek, ale díky svému hlubokému zanícení pro bohatství regionální ústní lidové slovesnosti získal za svůj vlčnovský pobyt i nespočet příběhů, zkazek nebo vyprávěnek. Tyto tradované doklady slováckého kulturního bohatství se tudíž staly důležitým inspirativním zdrojem, který podnítil v Jiřím Jílíkovi zapálení pro usilovnou sběratelskou činnost. Autorova mnohaletá snaha neupadla v zapomnění a ze sesbíraných památek lidového kulturního bohatství vzešel ucelený knižní soubor *Vlčnovské vyprávěny* (2005) s doprovodnými grafickými ilustracemi Zdeňky Brandysové.

Jednotlivé vyprávěny představují tradované památky let už dávno zašlých, s nimiž činorodý regionální etnograf a sběratel přišel do styku především v rámci své pedagogické praxe. Mimo primární zdroj ústních lidových památek čerpaných z domácích prací svých žáků získával Jiří Jílík důležité literární podklady při osobním kontaktu s obyvateli obce při příležitosti jednotlivých folklorních i jiných společenských akcích. Obdobně jako i Bohumil Hrabal byl po celý svůj tvůrčí život vášnivým posluchačem při hospodských seancích, naslouchal i Jiří Jílík při jednotlivých folklorních slavnostech tradovaným vyprávěním a vzpomínkám místních starousedlíků, aby jakýkoliv matný odkaz z minulosti navždy neupadl v zapomnění. V rámci své učitelské profese pak ve svých žácích usilovně podněcoval zájem o hlubší poznání svého rodného kraje (obce) při hledání jakýchkoliv pramenů z minulosti. Jednotlivým sesbíraným příběhům pak svým vytříbeným jazykem dokázal vstítit ráz čtivosti Situováním konkrétních vyprávěnek do autentických míst popisovaného Vlčnova společně s užitím prvků slováckého nářečí docílil obsáhlého uměleckého náhledu do života a koloritu impozantní slovácké dědiny. Ať už se jedná o příběhy opírající se o reálný základ nebo vytvořené jako umělé autorské vyznání lásky a úcty ke slováckým hodnotám, vštěpuje sbírka současnému čtenáři inspirativní příklad pro iniciativu za objevování krás vlastní domoviny. Tuto skrytou myšlenku podněcující hlubší čtenářské uvědomění hodnot rodné země stejně jako památky předešlých generací v doslovu sbírky vyslovuje vlčnovský rodák a jeden z nejuznávanějších muzeologů a etnografů 2. poloviny 20. století, PhDr. Josef Beneš, CSc.:

*Sbírka vlčnovských vyprávěnek může být i obyvatelům ostatních obcí podnětem k objevování minulosti rodného kraje, k chápání minulosti jako předpokladu dneška. Je důležité nejen jako poznávání faktů, ale i morální faktor pro rozvíjení vlastenectví a pěstování zdravé hrdosti na svoji obec a lidovou kulturu.*⁵⁹

Jiří Jilík svoje vyznání slováckému kraji a jeho folkloristickým tradicím vnáší napříč celou sbírkou. Jednotlivé vyprávěnky nejenom upravuje do čtivé a poutavé podoby, ale v některých případech nechává příběh fantazijně vyplynout z osobního niterního pouta k tomuto kraji a jeho hodnotám. Silný citový projev ke slovácké lidové tradici zprostředkovává čtenáři prostřednictvím smyšleného příběhu širěji rozvádějícího průvodní okolnosti vzniku ozdobných krojových prvků místního národopisného regionu. V úvodní vyprávěnce celé sbírky s názvem *První o tom, jak vznikly na Slovácku kroje* formou poutavého vyprávění líčí svou fantazijní vizi vzniku barevných krojových odlišností mezi jednotlivými národopisnými typy slavnostních lidových oděvů. Svou představu autor opírá o dosud neobjasněnou teorii, jak došlo k razantnímu historickému přerodu z původní prosté až fádni krojové soustavy sestávající z košil, kalhot, sukní a halen pouze z nevýrazného konopného (lněného) plátna až do současné podoby krojů zářících do světa všemi barvami a strhujícími ozdobnými prvky. S lehkým nádechem pohádkovosti autor přináší čtenářskému obecenstvu příběh venkovského chlapce Lojzika, který si jednoho dne ke krácení dlouhé chvíle dopomůže střílením z praku, až se mu nešťastnou náhodou podaří strefit tyčící se duhu nad vesnicí. Důsledkem této neblahé příhody se duha hroutí k zemi a se vyplavuje na zemský povrch v centru Vlčnova, kam si posléze přijíždějí pro zbytky barvy usedlíci ze všech koutů slováckého regionu, aby si následně mohli své všední krojové oděvy zkrášlit do barevnější podoby.⁶⁰ Za tento památný okamžik Jiří Jilík fantazijně vnímá původ odlišných slováckých krojů, do nichž jsou vstřebány všechny barvy duhy dodnes tak zůstávají pro všechny přihlížející pastvou pro oči. Zmiňovaný zlom ve vývoji krojových soustav vyplývá na povrch z přiložené literární ukázky:

Odpoledne se již začali sjíždět Slováci z širokého okolí. Staroměšťáci i Mařatané, Kunovjané, Míkovjané, Korytňané, Dolněmčané, přijeli i z Blatnice a ze všech ostatních dědin. Modré rychle ubývalo, a tak když druhý den přijeli Horňáci od Velké, bylo jí tak málo, že ji museli smíchat se žlutou, aby se na všechny dostalo. A protože se tak opozdili, mají

---

⁵⁹ JILÍK, Jiří. BRANDÝSOVÁ, Zdeňka. *Vlčnovské vyprávěnky*. Uherské Hradiště: Ottobře 12, 2005. ISBN 80-86528-47-2. s. 70

⁶⁰ JILÍK, Jiří. BRANDÝSOVÁ, Zdeňka. *Vlčnovské vyprávěnky*. Uherské Hradiště: Ottobře 12, 2005. ISBN 80-86528-47-2. s. 5-6

Hornáci nohavice světlejší a děvčata šátky i šorce žluté. Na Strážničany modré už vůbec nezůstalo, ale oni se spokojili se zelenou. Když přijeli formani z Podluží od Lanžhota a Tvrdonic a z hanáckého Slovácka a z Velkých Bílovic a Vrbice, zbyla na návsi jen hromada červené a žluté. Však se o ni podělili. Jedni odvezli červenou a druzí žlutou. Proto mají podnes Podlužáci nohavice červené a Hanáci žluté.

Nu a od těch dob září slovácké kroje všemi barvami, že je v nich duha ukryta. Zato na obloze z ní zůstal jen ten malý proužek, který tenkrát, kdoví jakým zázrakem, ušel té pohromě.⁶¹

Ke slováckému kroji a jeho netradičním odlišnostem vymezujícím nejenom národopisné podoblasti nebo okresy ale i jednotlivé vesnice se váží od pradávna příběhy a vyprávěnky. S nedostatkem dobových písemných pramenů se dnešní badatel může opírat především o tradovanou ústní lidovou slovesnost, z níž jako primárního literárního inspiračního zdroje čerpá i Jiří Jilík.

S vývojem mužské letní krojové soustavy a netradičním způsobem nošení v obci Vlčnov se pak šířeji zaobírá vyprávěnka **Proč nosí Vlčnovjané košulu ven z gatí**. Příznačný styl odívání krojové košile vyčnívající ven z třaslavic se stal zcela atypickým znakem oproti ostatním slováckým vesnicím a nesčetněkrát se vlivem zmíněného faktu stali místní muži terčem narážek nebo posměchu od sousedních usedlíků. Prapůvod neobvyklého prezentování krojového oděvu pak tkví v neblahé pomluvě Vlčnovského lidu coby zlodějů, kterým musí být košile preventivně vystrčena z kalhot, aby pod ní neskrývali jakýkoliv lup. Za hanlivou pomluvou pak stojí především údajné přičinění místního usedlíka a zlodějíčka Metyna Křapy, jenž o pouti na oslavu svatého Antonínka využil nestřeženého okamžiku k naplnění žaludku i kapes coby lupič v davu svátečního procesí. Samotný autor pak zvládá barvitě a autenticky popsat nejenom konkrétní akt opakované krádeže, za níž byl dotýčný hříšník hbitě a tvrdě potrestán přítomnými muži ze sousedního Hluku, ale zároveň podává čtenáři barvitý a realistický obraz vesnické pouťové slávy, jako by byl sám přímým účastníkem a pozorovatelem inklinovaných událostí.⁶² Z následující ukázky číší především malebnost a okázalost pouťového procesí, které představovalo jednu z mála slavnostních společenských setkání v koloběhu hospodářského života na slováckém venkově, kdy měl všechn prostý lid povolení veřejně se bavit:

---

⁶¹ JILÍK, Jiří. BRANDÝSOVÁ, Zdeňka. *Vlčnovské vyprávěnky*. Uherské Hradiště: Ottobře 12, 2005. ISBN 80-86528-47-2. s. 6

⁶² JILÍK, Jiří. BRANDÝSOVÁ, Zdeňka. *Vlčnovské vyprávěnky*. Uherské Hradiště: Ottobře 12, 2005. ISBN 80-86528-47-2. s. 57-58

*Svatý Antonínek. Louka kolem kaple přes noc rozkvetla stovkami nejpestřejších květů. Červená, modrá, žlutá. Bílá a černá. Barva vedle barvy. Modré kordule s červenými třásněmi. Květované fěrtušky. Černé šorce děvčat, sněhobílé košile chlapců. Dědácci v halenách s fajkou v koutku úst, babky s nožkama na zádech. Kluci. Některý s kohoutím pérkem za kloboukem, jiný kotulku s červenou guličkou. Výkřiky prodavačů a zpěv poutníků. Radostný výskok děcek. Z blízkého lesíka zaznívají husle a klarinet. Slepý gajdoš poslouchá cinkot měďáků dopadajících do klobouku. A celá ta barevná masa se pohybuje a hučí.*⁶³

Neblahá událost se v rychlém sledu stala tradovanou po širokém okolí i zásluhou historicky znepřátelených sousedů v podobě hluckých obyvatel, s nimiž se do dnešních dnů vlčnovští šohaji při různých folkloristických slavnostech dostávají do křížku a mezi oběma obcemi panuje nevraživost a pověra obdobně jako u mnoha jiných znepřátelených sousedících vesnic na Slovácku.⁶⁴ Popisované pře Jiří Jilík vnímá jako hlavní historický podnět pro netradiční nošení vlčnovské mužské krojové košile, která při folklorních slavnostech zůstává volně plát tanečnickům ven z kalhot do dnešní podoby:

Stín Metynovy hanby padl na celou dědinu. Že na tom měli Hlučané zásluhu největší, není třeba připomínat. A tak jakmile se nějaký Vlčnovjan objevil v cizí dědině, vždy se našlo pár ochotných rukou, které mu košili z gatí vytáhly, aby snad pod ní neodnášel něco, co mu nepatřilo. Vlčnovjané si raději přestali košili do kalhot zastrkovat, A tak jim to zůstalo.

*Ale to se ví, že si to Vlčnovjané nenechali od Hlučanů libit. Jakmile se nějaký Hlučan objevil ve Vlčnově, pěkně mu zvalcovali hřbet a hnali jej zpátky do Hluku. A od těch časů také vzniklo rčení, že cesta z Hluku do Vlčnova trvá hodinu, ale z Vlčnova do Hluku jen deset minut.*⁶⁵

K vytvoření co nejdůvěryhodnější představy popisovaného obrazu slovácké dědiny se autor opírá nejenom o získané lidové příběhy a vyprávěnky vztahující se s k význačným osobnostem vesnického života, ale svůj zájem upíná i ke konkrétním místům, u nichž původ názvu je mnohdy v úzkém sepjetí s poutavými příběhy plných fantaskních (pohádkových) motivů. Ukázkový příklad zajímavého původu místního názvu, do současné doby označujícího místní polní trať, představuje vyprávěnka ***Jak vznikly Čertoryje***. Jak už sám název napovídá, hlavní úlohu na dotyčném pojmenování sehrál příběh spjatým s čertem, jenž

---

⁶³ JILÍK, Jiří. BRANDÝSOVÁ, Zdeňka. *Vlčnovské vyprávěnky*. Uherské Hradiště: Ottobře 12, 2005. ISBN 80-86528-47-2. s. 53

⁶⁴ JILÍK, Jiří. BRANDÝSOVÁ, Zdeňka. *Vlčnovské vyprávěnky*. Uherské Hradiště: Ottobře 12, 2005. ISBN 80-86528-47-2. s. 56

⁶⁵ JILÍK, Jiří. BRANDÝSOVÁ, Zdeňka. *Vlčnovské vyprávěnky*. Uherské Hradiště: Ottobře 12, 2005. ISBN 80-86528-47-2. s. 56

ochotně nabídl Jožkovi z rodu Rybářů pomocnou ruku při kultivaci těžko obdělávatelného pozemku, avšak pod úmluvou získání „duše“. Jožka coby bývalý rybář nakonec přelstí čerta chytře přelstí a místo duše vlastní mu v den zúčtování vyřízne váček z kapra.⁶⁶ Prozířetelnost a logický úsudek lidského selského rozumu tak opět vyzává nad mocí nadpřirozenou, jak tomu bývá u mnoha podobných památek ústní lidové slovesnosti. Z čertovy marné lopoty se do současnosti dochovalo jen zmíněné pojmenování *Čertoryje* jako připomenutí místa, kde se čert na úmluvu chopil oráčské práce, což je patrné i z přiložené literární ukázky:

Čertovi došlo, že ho Jakub napálil. Ošíval se, vyhrožoval a nakonec prosil, že bez lidské duše do pekla nesmí. Ale Jakub neustoupil. O lidské duši přece nebyla řeč, ať čert bere duši, jaká je, nebo že zavolá kostelníka. Toho se milý čert lekl, popadl rybí duši, zatřásl se, zamečel a byl... v pekle.

Od těch dob čerta ve Vlčnově nikdo neviděl. Jakob se hodnou chvíli chechtal, až se za břicho popadal. Pak šel do hospody a všem čertovskou historku vyprávěl.

Od té doby tomu poli, které čert poryl, začali říkat Čertoryje.⁶⁷

Nejenom však lidové pojmenování jednotlivých lokalit či artefaktů odkazuje na tradovanou událost z let dávno zašlých. Zásluhou regionálních vypravěčů se po mnoho generací dochovaly i příběhy, které hrály nesmazatelnou úlohu nejenom pro význam obce samotné, ale některé z nich mají přesah až do dějin národních. K takovém druhu pro český národ klíčových příběhů se řadí i vyprávěnka ***Jak Vlčnovjané osvobodili českého králevice.***

Udatnost a dobrosrdečnost patří od nepaměti ke slováckému lidu obdobně jako lidová píseň a pohár dobrého vína. Pro svou nebojácnost a odhodlanost obětovat se za obranu národa pak mnozí slováčtí chasníci ve službách královského vojska byli za své vzorné plnění náležitě odměňováni pochvalami z nejvyšších velitelských míst. Proto i v neblahém okamžiku, kdy byl český kníže Viktorín, syn krále Jiřího z Poděbrad, unesen ve městě Veselí nad Moravou uherskými zmocněnci na hrad v Trenčíně, se skupina udatných slováckých mužů z obce Vlčnov neváhala vydat na vlastní pěst českého králevice vysvobodit. Po přijetí do služeb Trenčianského hradu v pozici nájemné pracovní síly si postupně slováčtí rekové zásluhou pracovní píle i tanečního umu vybudovali příhodné postavení k pozdějšímu únosu prince Viktorína. Českého královského zajatce v soudný den

---

⁶⁶ JILÍK, Jiří. BRANDÝSOVÁ, Zdeňka. *Vlčnovské vyprávěnky*. Uherské Hradiště: Ottobře 12, 2005. ISBN 80-86528-47-2. s. 17-18

⁶⁷ JILÍK, Jiří. BRANDÝSOVÁ, Zdeňka. *Vlčnovské vyprávěnky*. Uherské Hradiště: Ottobře 12, 2005. ISBN 80-86528-47-2. s. 20

záměrně převlékli do ženského slováckého kroje. V doprovodu zbytku nebojácných Vlčnovjanů mohl být následník českého trůnu v utajení převezen přes hraniční pásmo zpět na Slovácko. Přes utrpené ztráty při střetnutích s hraničními jízdními hlídkami se podařil skupině slováckých hrdinů promyšlený mistrovský kousek dovést do úspěšného konce. Za svou nezlomnou odvahu a duchaplnost byla skupina vysvoboditelů posléze oceněna jak samotným kralevicem, tak i jeho otcem Jiřím z Poděbrad.⁶⁸ Ani slovácký lid na udatné mládence ze svých řad nezanevřel a na důkaz úcty se tak v obci Vlčnov započala největší slavnostní lidová událost jako tzv. *Jízda králů*. Na přelomovou historickou událost záchranu českého kralevice Viktorína ze spárů uherského krále Matyáše Korvína odkazuje do současnosti obraz panického krále v ženském svátečním kroji s obličejem zcela překrytým ozdobnými pentlemi a doprovázeného jezdcem se šavlemi. Samotný akt příjezdu skupiny zachránců s přestrojeným kralevicem za ženskou nevěstu nesporně vzbuzoval v slováckém lidu podivení a patrný zájem, o čemž vypovídá i přiložená ukázka:

Konečně jsou na moravské půdě. Lidé z pomezních dědin krouží hlavami při pohledu na dívku s tváří zastřenou pentlemi a sedící na koni uprostřed houfu ozbrojených Vlčnovjanů.

„Ále, vezeme Hlučanom nevěstu...“ odpovídají jezdcem se smíchem na udivené dotazy. A když pak prozradí, kdože to jede uprostřed houfu, tu je všude bouřlivě vítají a hostí ze skromných zásob.

Tak dojeli šťastně až do Vlčnova a odtud dál do Hradiště, kde bylo ležení českého vojska.

To bylo po krajině radosti, že je kníže Viktorín opět na svobod. Však se také hned postavil do čela vojska a ještě dlouho chránil Slovácko před nepřitelem.⁶⁹

Svou nezlomnou odvahu a odhodlání však na slováckém venkově neprojevovali jen statní venkovští šohaji, ale i jejich ženské družky se v mnoha situacích staly vzorem dalším generacím. Pevná vůle a fyzická síla, jež byla u prostého slováckého lidu pěstována od útlého věku pak stála za klíčovými zvraty v klíčových událostech jednotlivých obcí. Jakožto poddaná společenská třída se musel místní lid v různých dějinných epochách vyrovnávat s panským útlakem a nuznými ekonomickými poměry na hranici úplné chudoby. Knížecí vrchnost jakožto ústřední řídicí činitel měla pod správou převážnou část slováckého

---

⁶⁸ JILÍK, Jiří. BRANDÝSOVÁ, Zdeňka. *Vlčnovské vyprávěnky*. Uherské Hradiště: Ottobře 12, 2005. ISBN 80-86528-47-2. s. 45-49

⁶⁹ JILÍK, Jiří. BRANDÝSOVÁ, Zdeňka. *Vlčnovské vyprávěnky*. Uherské Hradiště: Ottobře 12, 2005. ISBN 80-86528-47-2. s. 49

regionálního hmotného bohatství obdobně jako minoritní podíl zemědělských ploch, a tak se stala i bezvýhradným soudcem nad osudem slováckého lidu. V převážné části místního regionu museli prostí sedláci živořit na nepatrném kusu vlastních půdy, za niž byli navíc pravidelně sužováni zvyšujícími se daněmi a rychtářskými poplatky. Skličující podmínky, které v knížecích dobách na slováckém venkově panovaly, hlouběji rozvádí vyprávěnka *O Aničce tanečnici*, v níž jsou nezáviděníhodné životní poměry vylíčeny se zřetelem na nesvobodu a represe, jež v tehdejších časech hrály primární úlohu:

A přitom dokola tolik krásné země. Jen se chopit pluhu a rozorat úhor, rozšířit koryta potoků a zvlažit půdu. Ale to lidé nesměli. Všechna půda patřila knížeti, který byl na své poddané jaksepatří přísný a svůj majetek střežil jako oko v hlavě. Běda tomu, kdo by se opovážil sbírat klestí v panském lese či políčit na zajíce. Takový nešťastník byl uvržen do temného žaláře na knížecím hradě a při honech, když se s jinými pány bavil, museli nahánět zvěř. Nebylo dobře lidem v těch dobách. Žili ve stálém strachu, kdy je pán zas začne trápit novými povinnostmi.⁷⁰

V inklinované slovácké dědině Vlčnově však panská síla byla pro jednu prolomena zásluhou děvečky a nejlepší tanečnice z okolí, která se na vlastní pěst rozhodla osobně postavit nelidskému zacházení knížecího pána při plesovém bále. Jakožto nejzdatnější z přítomných tanečnic si dokázala vydobýt nejenom knížecí pozornost, ale svým nebojácným odhodláním přesvědčila panskou moc o rozšíření hospodářského pásma pro svou rodnou obec. Společná dohoda spjatá s darováním takového množství pozemků, které zvládne Anička od svítání obtančit vzala za své a nezlomná fyzická i duševní ženská síla stála za povstáním slováckého lidu ze dna chudoby a nevolnictví.⁷¹ Z přiložené ukázky pak vyvstává autorův patrný obdiv k ženské hrdince z venkovských řad, která svou nadlidskou silou a nezlomnou vůlí předčila i většinu mužského osazenstva popisované obce:

Když se pak Slunce začalo sklánět k západu, pocítila i ona únavu a také tanečnicků ubylo. Vždyť už i muzikanti museli odtancovat svoje. Proto se z Březí pustila rovnou k dědině. Nohy necítila a její chodidla, rozškrábaná o ostřici a bodláčí, zanechávala za sebou krvavou stopu. Než slunce zapadlo za hlucký háj, byla tanečnice u prvních chalup. Tam ji síly opustily docela, ale upadnout na zem nestačila. Sousedé ji vzali na ramena a zanesli až na náves. To bylo veselí po celé vsi, každý se radoval. Jenom kníže pán byl žlutý

---

⁷⁰ JILÍK, Jirí. BRANDÝSOVÁ, Zdeňka. *Vlčnovské vyprávěnky*. Uherské Hradiště: Ottobře 12, 2005. ISBN 80-86528-47-2. s. 9

⁷¹ JILÍK, Jirí. BRANDÝSOVÁ, Zdeňka. *Vlčnovské vyprávěnky*. Uherské Hradiště: Ottobře 12, 2005. ISBN 80-86528-47-2. s. 10-13

zlostí, že ho obyčejná chalupnice o tolik půdy připravila. Svému slovu však dostal a jeho písaři všechno zapsali a zaznamenali do knih.

Tak získali Vlčnovjané rozlehlý katastr. Nic nevadilo, že je k Dolnímu Němčí protáhlý a na jihu ukončený hned na kraji vesnice.

A Anička? Ještě se hodně natancovala, než se vdala. Ale i potom, když přišla k muzice, nemohla se jí žádná z mladších děvčat rovnat.⁷²

Ne všečen odpor slováckého vesnického lidu proti panské zvůli však dopadl ve prospěch dobra. Neutichající teror a krutovláda vykonávaná den co den na nevinné venkovské společnosti mnohdy přesahovala hranici únosnosti, a tudíž i udatným slováckým srdcím nedávala pokoje. V případě vesnice Vlčnov, kam je zasazena i vyprávěnka ***Kmoškova rebelie***, přesáhlo dlouholeté bezpráví a tyranie hraniční mez, když vrchnost uherskobrodského panství v čele s podlým a bezcitným panem Jetřichem přijela do zhýralého Vlčnova vybírat dosud nesplacenou daň. Místní poddaný lid podlomený v důsledku mizivé sezónní úrody zůstal Jetřichovým zmocněncům na pospas krutého fyzického týrání. Bod zlomu však přichází v podobě sedlácké rebelie vedené na popud krajně rozhořčeného vlčnovského fojta Kmoška se synem. Přes prvotní extázi z úspěchu vzpoury a vyhnání výběřčí komise pryč z nevolnické obce však vítězství spravedlivosti končí a osud ústřední hrdinské dvojice je posléze zpečetěn okamžitým rozhodnutím o trestu smrti.⁷³ Přes konečné neblahé zúčtování však zůstává tento hrdinský čin dochován zásluhou lidových vyprávěčů a písmáků, kteří historickým rekům své rodné vsi po generace vštěpují život zásluhou lidových vyprávěnek, jimiž i Jiří Jilík oživuje význačné osobnosti vlčnovských lidových dějin v myslích současných čtenářů a jejich dalších potomků. Chvíle posledního zúčtování s obránci lidských práv zachycuje pak následující literární ukázka, v níž zakořeněná odvaha slováckého lidu neutichá ani před blížícím se koncem pozemského života:

Vlčnovský fojt Kmošek a jeho syn Jura byli zatčeni téže noci. Proces byl krátký a pan Jetřich nemusel přísný rozsudek nijak ospravedlňovat. S rebelanty se musí jednat co nejpřísněji. Ještě by nakazili ty ostatní. Tolik vojáků a drábů pan Jetřich nemá, aby mohl čelit všem poddaným.

Hrdě kráčeli fojt Kmošek a jeho syn Jura na popraviště.

---

⁷² JILÍK, Jiří. BRANDÝSOVÁ, Zdeňka. *Vlčnovské vyprávěnky*. Uherské Hradiště: Ottobře 12, 2005. ISBN 80-86528-47-2. s. 13

⁷³ JILÍK, Jiří. BRANDÝSOVÁ, Zdeňka. *Vlčnovské vyprávěnky*. Uherské Hradiště: Ottobře 12, 2005. ISBN 80-86528-47-2. s. 60-63

A kronikář rozevřel svou knihu a na novou stranu vepsal:

„Kmošek, toho času fojt, v sobotu po svatém Ondřeji s'at a syn jeho na kůl ubit za mlýnem Trávnickým o tím vrškem u cesty.“⁷⁴

---

⁷⁴ JILÍK, Jirí. BRANDÝSOVÁ, Zdeňka. *Vlčnovské vyprávěnky*. Uherské Hradiště: Ottobře 12, 2005. ISBN 80-86528-47-2. s. 62-63

4 Obraz regionálních tradic a zvyků v analyzovaných a interpretovaných sbírkách národopisných reportáží a fejetonů

Jiří Jilík, jakožto autor s celoživotním poutem ke kulturnímu, národopisnému bohatství a hodnotám slováckého regionu, zasvětil svou tvůrčí činnost nejen sběru dochovaných památek lidové slovesnosti, ale zároveň svůj zájem upnul k zachycení autentických lidových slavností a zvyků. Coby dlouholetý šéfredaktor regionálního periodika *Slovácké noviny* a taktéž národopisného a vlastivědného časopisu *Malovaný kraj* si vytvořil láskyplný vztah nejen k regionálnímu folkloru a lidovým tradicím, ale zároveň i k významným představitelům folkloristické scény, které pak často zval do redakce vydávaného tisku pro vřelé debaty o sdílené vášni. Svou publicistickou činnost však neřídil pouze z šéfredaktorského křesla, ale za účelem získání inspiračních námětů podnikal se svými nejbližšími přáteli poznávací toulky po rozličných koutech Moravského Slovácka. Ať už se jednalo o jednotlivé folkloristické vesnické slavnosti a obřady nebo o církevní tradice spjaté s koloběhem hospodářského života na venkově, svůj publicistický zájem zasvětil jak přímému pozorování a dokumentování jednotlivých slavnostních událostí, tak se i osobně nesčetněkrát aktivně zapojil do folkloristických aktivit. Za účelem nabytí co nejintenzivnější interakce s konkrétními národopisnými činnostmi a atributy proto pravidelně odíval mužský slovácký kroj, zpíval lidovou píseň, tancoval s hodovou chasou nebo se aktivně účastnil vztyčování obřadního máje. Silné autentické prožitky pak dokázal kvalitně reflektovat prostřednictvím konkrétních reportážních záznamů a fejetonů, jež představovaly úspěšné národopisné publikace nejenom co do výrazné čtenářské oblíbenosti. Zároveň však Jiří Jilík dokázal svým reportážním pracím vštípit duchaplný smysl a odkaz budoucím slováckým generacím. V důsledku pozitivního čtenářského ohlasu i stupňující společenské poptávky vznikl postupem času soubor třech knižních sbírek shrnujících autorovy autentické prožitky v ucelené podobě a zprostředkovávající realistický dobový obraz slováckého kraje včetně význačných národopisných krás a lákadel. Hlavním spoluvůrcem prvotních sbírek se Jiřímu Jilíkovi stal spřízněný obdivovatel slováckého národopisu, blízký přítel a uznávaný malíř Moarch „Miško“ Eveno, jenž nejenom malebnými a věrohodnými ilustracemi dovršil uměleckou hodnotu jednotlivých sbírek, ale zároveň představoval jednoho z hlavních společníků při reportážních toulkách po slováckých končinách a lidových slavnostech. Jak

sám autor vzpomíná v jednom z rozhovorů, stal se mu bretaňský malíř důvěrným společníkem při klíčových inspirativních výpravách a událostech:

„No a když pak doputoval z Bretaně na Slovácko malíř Miško Eveno, začali jsme se toulat spolu. Stavěli jsme máj v Lanžhotě, zpívali zavádku ve Velkých Bílovicích, o fašanku vyzpěvovali s fašančáry v Komni a Rudicích... Kde všude jsme byli a koho jsme viděli, o tom pak píše ve fejetonech psaných pro noviny, které pak vyšly postupně ve třech knížkách.“⁷⁵

Přestože Jiří Jilík v současnosti už v regionálních periodikách šéfredaktorsky ani publikačně aktivně nepůsobí, za svou téměř třicetiletou novinářskou kariéru dosáhl veřejně uznávaného postavení coby národopisný publicista s lidským přístupem a zřejmým přiblížením regionálního tisku ke Slovácku jako takovému a jeho kulturním i lidským hodnotám. Ze souboru reportážních sbírek fejetonů pod názvy: *Rebelové proti všednosti* (2003), *Jdu Slováckem krásným I* (2008) a *Jdu Slováckem krásným II* (2010) se současnému čtenářskému obecenstvu dochoval odkaz Jilíkova autorského vnímání slováckého regionu se vším hmotným i nehmotným kulturním bohatstvím, jež se k němu neodmyslitelně váže a jímž může obohatit další generace spřízněných čtenářů

4.1 Klíčové atributy a osobnosti slováckého folkloru ve sbírce reportáží a fejetonů *Rebelové proti všednosti*

Z pravidelných přátelských výprav po národopisných unikátech slováckého kraje vzniklo za publicistickou kariéru Jiřího Jilíka nespočet autentických reportáží, s nimiž se autor dělil se svým věrným čtenářským publikem prostřednictvím pravidelných článků v regionálním tisku. Pro svou prvotní knižní sbírku reportážních fejetonů s titulem *Rebelové proti všednosti* autor námětově čerpal především z prostředí nejjižnějších moravských národopisných podoblastí a to tzv. *Podluží*, *Hanáckého Slovácka* a částečně i slováckého *Dolňácka*. Jak už ze samotného názvu díla vyplývá, hlavním záměrem celé sbírky je nejenom v čtenářově mysli vytvořit co nejživější obraz slováckého kraje a jeho národopisného dění, ale zároveň poukázat na nevšednost, která je pro popisovaný kraj zcela příznačná. Slovácký lid jakožto laskavý a pracovitý národ oddaný kulturním hodnotám a úctě rodného kraje dokazuje napříč jednotlivými reportážními fejetony, že všednost dní anu

---

⁷⁵ Odkaz na [jiri.jilik.cz](https://www.jiri-jilik.cz) - <https://www.jiri-jilik.cz/news/rozhovory-s-jirim-jilikem/>

stereotypní společenský život se v žádném případě neváží ke slováckým usedlíkům. Společnost na Slovácku se vším, co pro udržování národopisného ducha činí, se záměrně projevuje určitou rebelií proti kulturnímu ustrnutí a životní rezignaci. I proto Jiří Jilík stejně jako Moarch Eveno a desítky dalších uměleckých obdivovatelů zůstávají ohromeni odhodláním místních osvícenců, kteří se nenechávají strhnout celospolečenským proudem a svým hlubokým zanícením pro lidové tradice vystupují ze šedi běžného života. Jak je patrné z přiložené doslovu Tomáše Ježka, ústřední autorská dvojice stejně jako popisovaný slovácky lid se svou rebelií proti všednosti projevuje pravidelně při jednotlivých folkloristických slavnostech a dokazuje tak zřejmý odpor vůči úpadku okolního světa:

Existuje umění býti udiven. Tomu umění holdují i oba autoři této knížky – novinář a publicista Jiří Jilík a malíř a kreslíř Moarch Eveno. Rozhodli se přesvědčit nás, že banalita, již jsme obklopeni, je jenom zdánlivá. A že na Slovácku žijí lidé, kteří se s všedností a banalitou nikdy nesmířili a stále proti ní rebelují. Vymýšlejí a dodržují prapodivné rituály a oblékají se do kroje. Scházejí se, aby se utvrzovali ve společenském smýšlení a připravovali stále nové a nové rebelie proti všednosti.

Přesvědčují nás o tom každý po svém. Jilík se projevuje především jako novinář. Jeho texty nejsou literaturou v pravém slova smyslu. Je to výbor reportáží, které byly v posledních deseti letech zveřejněny v regionálním tisku, jehož čtenářům byly také určeny. Jsou nikoliv příběhem, ale dokumentem chvíle. Kniha je doplněna reprodukcemi obrazů autora souputníka Moarcha Miška Eveno, jehož okouzlený pohled na slovácký svět je plný poezie a humoru.⁷⁶

Napříč celou sbírkou do popředí vystupuje jako ústřední téma hodnota lidové kultury, kterou si neseme každý v sobě samém od narození a je potom jen na našem životním postoji a přičinění, jak se získanými hmotnými i duševními odkazy našich předků naložíme. Jiří Jilík se pak prostřednictvím vybraných reportážních fejetonů snaží tradované lidové rituály, atributy a památky předešlých slováckých generací vštípit současnému čtenáři jako inspirativní příklad pro vlastní sebekritické uvědomění a vytvoření si osobních vazeb k hodnotám rodného kraje. V přiložené předmluvě k popisované sbírce se autor pozastavuje nad nezpochybnitelnou hodnotou kulturního dědictví, s níž musíme i my zacházet jako s klíčovým materiálem pro naše budoucí generace, které by jinak mohli snadno na dané hodnoty rezignovat a po staletí udržované společenské bohatství by tak zcela upadlo v zapomnění:

---

⁷⁶ JILÍK, Jiří a Moarch EVENO. *Rebelové proti všednosti*. Velehrad: Ottobre 12, 2003 – Genius loci, sv. 7. ISBN 80-86528-22-7.

Dokud budou mít lidé potřebu, schopnost a chuť hledat v dědictví předešlých generací zdroje krásy a dokáží se na ně tvůrčím způsobem napojovat, pak není třeba mít o existenci folkloru obavy, Pokud někdy v budoucnu lidé onu potřebu, schopnost a chuť ztratí, pak i folklor zanikne. A nebude ho v tom případě škoda, neboť nebude nikdo, koho by oslovil.

Jestliže tedy hrozí nějaké nebezpečí, pak nikoliv folkloru, ale nám lidem. Že se v toku času změníme a budeme rezignovat na hodnoty, které posud uznáváme a pociťujeme jako kulturní potřebu.

Časy se mění rychle, ale člověk se mění pomalu.

Naštěstí?

Naneštěstí?

Kdo ví?⁷⁷

Za rebely proti všednosti lze považovat jak hodové páry oděné v slavnostních krojových soustavách a za zpěvu lidových písní tančících ulicemi rodné vsi obdobně jako děti vynášející Mařenu (Moranu) na tzv. *Smrtnou neděli* (pátou postní neděli) při rituálním obřadu pochovávání odcházející zimy. Všechny slovácké folkloristické slavnosti, rituální zvyky a obřady vytvářejí z jejich přímých účastníků aktéry nevšedních událostí spjatých s uctíváním a připomínáním hodnot a bohatství svých předků. Není se proto čemu divit, že pro přihlížejícího pozorovatele jsou věrní vyznavači zmíněných kulturních pozůstatků zároveň představiteli rebelie proti každodennosti současného světa a společenskému ustrnutí.

Za příznačný vzor vzpoury vůči všednosti lidského bytí lze bezesporu považovat i tradovanou regionálních slavnost všeobecně známou jako tzv. *Písně kosecké*, které se pravidelně pořádají na počátku letního koloběhu folkloristických událostí konaných v areálu zámeckého parku v Buchlovicích. Lidová píseň, jež se od nepaměti váže k veškerému společenskému dění na Moravském Slovácku, hrála vždy důležitou roli při zemědělských venkovských pracích, mezi něž se řadí i ruční kosení luk. Na důkaz připomenutí této namáhavé venkovské práce, v dnešních dobách už dávno nahrazené mechanickými motorovými pomocníky, si pravidelně desítky slováckých mužů připomínají konkrétní manuální rituál při folkloristickém obřadu na vytyčeném prostoru zámeckého parku. Samotný akt kosení bývá doprovázen povzbudivými melodiemi lidových písní za doprovodu folkloristických pěveckých sborů z širokého okolí. Samotný autor pak coby přímý účastník

---

⁷⁷ JILÍK, Jirí a Moarch EVENO. *Rebelové proti všednosti*. Velehrad: Ottobre 12, 2003 – Genius loci, sv. 7. ISBN 80-86528-22-7. s. 5

popisované slavnosti, shrnuté v reportážním fejetonu *Rebelové proti všednosti*, vzhlíží ke skupinám odhodlaných mužů s naostřenými kosami v dobových sedláckých krojích jako k dávným hrdinům selských válek, kteří se nebáli vytáhnout do boje s prostými sedláckými nástroji, jež měli po ruce. Obdiv a uznání se pak mísí s nadšením a zřejmým zájmem pro soustavu a atributy konkrétního selského kroje, v němž aktéři přicházejí na scénu jako poslové zašlých časů, aby znovu uctili odkaz svých předků a vzepřeli se na několik hodin modernímu technologiemi překypujícím světu.⁷⁸ Jak je zřejmé i z příložené ukázky, mužští krojování nositelé odkazu svých sedláckých předků tímto okázalým aktem dokazují, že zručnost a pracovitost u slováckého lidu dosud nevyumřela:

Z několika stovek mužských hrdel zaznívá píseň, její tóny se rozbíhají po lukách, odrážejí se od větví, vstupují vzhůru k zachmuřené obloze.

Kosy vztyčené na ramenou vypadají výhružně. Tak nějak muselo vypadat tažení vzbouřených sedláků o selských válkách. Ale je to jen chvilkový dojem, náhlá asociace vyvolaná představami z četby historických příběhů. Ti muži s kosami na ramenou, brousky v roztodivných pouzdrech u pasu, muži ve vyšíváných košilích, bílých nohavicích, přepásaní modrými zástěrami, s černými širáčky na hlavách, ve vysokých holínkách, pod nimiž praská drcený písek a šustí stébla trav, muži se sotůrky, v nichž se kombélají láhve bílého nebo červeného vína, s pleskačkami slivovice ukrytými v záhybech haleny, ti muži s písni na rtech nejsou žádní rebelové, ale sekáči.

Ale dost možná jsou to i rebelové. Rebelové proti všednosti.

Již podruhé si dali dostaveníčko v zámeckém parku, aby dokázali, že ještě nevyumřeli chlapi, kteří dovedou pokosit louku.⁷⁹

Nejenom s kosou v ruce však slováctí muži a mladíci předvádí tělesnou zdatnost a sílu na důkaz úcty předešlým vesnickým generacím. K pravidelným každoročním rituálům spjatým především s vítáním května (máje) se řadí taktéž tzv. *stavění máje* (viz. Obrázková příloha č. 5), což představuje specifický regionální zvyk udržovaný po staletí ve valné většině slováckých obcí. Rituální ruční stavění máje neboli několikametrového opracovaného kmene borovice nebo smrku se do dnešních dob uchovalo v původní prosté podobě za výpomoci vlastních sil bez přičinění jakýchkoliv technologických vymožeností. Nejenom pro zmíněné důvody pak popisovaný obřad nadchl Jiřího Jilíka natolik, že se sám,

---

⁷⁸ JILÍK, Jirí a Moarch EVENO. *Rebelové proti všednosti*. Velehrad: Ottobre 12, 2003 – Genius loci, sv. 7. ISBN 80-86528-22-7. s. 27-31

⁷⁹ JILÍK, Jirí a Moarch EVENO. *Rebelové proti všednosti*. Velehrad: Ottobre 12, 2003 – Genius loci, sv. 7. ISBN 80-86528-22-7. s. 27

coby přihlížející pozorovatel i přímý aktér vztyčování, této události několikrát zúčastnil. Množství načerpaných prožitků a poznatků pak stálo za shrnutím v reportáži *Stavění máje v Mistřicích*. Samotný akt hromadného mužského zvedání dřevěného máje pouze za pomoci tzv. *folgů* (několikametrových dřevěných podpěr) a pod dohledem zkušeného řídicího rodáka vzbuzuje v myslích všech přihlížejících obdobné otázky jako i u zaníceného autora a etnografa.⁸⁰ V příložené ukázce neskrývá Jiří Jilík svůj osobní obdiv k po staletí tradované a dosud téměř nepozměněné manuální spolupráci skupiny mládenců inklinované vesnice:

Toto lidové divadlo má své protagonisty, kompars i režiséra.

Když stolař pan Polášek dá pokyn, sto šedesát rukou se opře do folgů, osmdesát hlav pozvedne oči k dirigujícímu gestu jeho ruky a třicetimetrový máj se posune o patnáct dvacet centimetrů nahoru k nebi, jištěn jen smyčkami provazů na konci vzpěr

Jak je tomu dávno, kdy podobná technologie byla jedinou, kterou člověk znal a dokázal jí přemísťovat kamenné sochy či stavět pyramidy?

A proč ještě dnes dají muži, byť jednou v roce přednost vlastní síle a umu před ramenem jeřábu?

Je to snad neurčitá vzpomínka na minulost?

Či dokonce vzkaz pro budoucnost?

Co se dá vyčíst ze všech těch gest, pohybů, pokřiků, koncentrace pozornosti i myslí k jedinému cíli?⁸¹

K nejzákladnějším atributům Slovákého folkloru však neodmyslitelně patří i všudypřítomná lidová píseň dotvářející jedinečnost a kouzlo většiny národopisných regionálních událostí. Samotný kraj Moravského Slovácka nepředstavuje pouze pomyslnou „mekku“ folkloru co do četnosti pořádaných slavností a inspirativních tvůrčích námětů, ale zároveň hraje důležitou roli v celonárodním měřítku v rámci přínosu nových talentovaných folkloristických umělců z řad skladatelů, zpěváků, hudebníků i tanečníků. Slováký lid, jenž je od útlého mládí účelně vystavován národopisným podnětům a vzorům má k folkloristické tradici a hodnotám nejbliže z celé České republiky, a proto i většina předních hudebních ikon pochází z místní regionální oblasti.

Jiří Jilík coby milovník a obdivovatel regionální písňové i taneční produkce si za dobu své publicistické činnosti vytvořil širokou škálu přátelských vazeb s jednotlivými

---

⁸⁰ JILÍK, Jiří a Moarch EVENO. *Rebelové proti všednosti*. Velehrad: Ottobre 12, 2003 – Genius loci, sv. 7. ISBN 80-86528-22-7. s. 23-24

⁸¹ JILÍK, Jiří a Moarch EVENO. *Rebelové proti všednosti*. Velehrad: Ottobre 12, 2003 – Genius loci, sv. 7. ISBN 80-86528-22-7. s. 22-23

hudebními i zpěváckými soubory napříč regionem Moravského Slovácka. Při reportážních toulkách slováckými končinami se pak s dotyčnými uměleckými soubory pravidelně střetával při jednotlivých folkloristických setkáních a slavnostech, při nichž zůstával vždy plně oddán poslechu a duševnímu vstřebávání krás libozvučných tónů po staletí tradované lidové písni. Ukázkovým příkladem vzniku blízkého přátelského pouta s regionální hudební produkcí se stal poslech hudební souboru *Burčáci* z Míkovic u Uherského Hradiště, kteří svým jedinečným uměleckým přednesem nadchli nejednoho návštěvníka lokálních přehlídek folkloristické hudební produkce. Veřejné vyznání silného citového pouta a upřímného obdivu ke zmíněnému národopisnému souboru pak autor zprostředkovává v jedné ze sbírkových reportáží s titulem *At' žijí Burčáci*, v níž zároveň vystupuje do popředí nepřeborná škála spřízněných obdivovatelů popisovaného hudebního uskupení.⁸² Z následující ukázky vyplývá patrný obdiv k dané folkloristické muzice u široké regionální veřejnosti obdobně jako její důležité postavení mezi ústředními nositeli a představiteli lidových hodnot:

Nebyli a nejsou v pravém slova smyslu ambiciózní. Na diplomy a ocenění nečekali a nikdy o ně zvlášť nestáli. Nehrají proto, aby byli muzikou ze všech nejlepší. Dělají muziku sobě i jiným pro radost. A především byli výbornou partou. Tou nejlepší, jakou jsem kdy poznal.

Ale proč mluvit v minulém čase? Burčáci jsou tou nejlepší partou a znovu a znovu to dokazují. Na národopisných slavnostech a folklorních festivalech, na zábavách, ale hlavně na besedách u cimbálu, v zakouřených sálech vesnických kulturáků, často jen s hvězdami nad hlavou v „Ilíkovej rubanici“ v Míkovicích, ve vlčnovských búdách, na strážnických šancích...

Známi jsou mnohde a nejen na Slovácku. Jejich teritorium je vymezeno více sociálně než geograficky. Potulní folkloristé, hospodští zpěváci, národopisní srandisté a humoristé, majitelé vinohradů, sklepů a búd, vinárenští posedávači, vesničtí mudrci i blázni, krůžkaři z mnoha regionům příležitostní muzikanti, ti všichni a ještě mnozí další tvoří jejich pozorné posluchačstvo.⁸³

Obdobnou společenskou chválu a úctu však nesklízí jenom slovácká lidová cimbalová muzika, ale i jednotlivé osobnosti pěvecké scény, kteří při jednotlivých

---

⁸² JILÍK, Jirí a Moarch EVENO. *Rebelové proti všednosti*. Velehrad: Ottobre 12, 2003 – Genius loci, sv. 7. ISBN 80-86528-22-7. s. 142-143

⁸³ JILÍK, Jirí a Moarch EVENO. *Rebelové proti všednosti*. Velehrad: Ottobre 12, 2003 – Genius loci, sv. 7. ISBN 80-86528-22-7. s. 143

písňových vystoupeních pravidelně ožívují památku svých předků. Lidové písně linoucí se z hrdel regionálních pěveckých umělců vzbuzují u přítomných posluchačů obdiv a pokoru obdobně jako před operetními pěvci, kteří opětovně vstěpují život skladbám velikánů světové hudební produkce. Nejenom ze zmíněných důvodů pak slovácká píseň pohltila Jiřího Jilíka natolik, že se vydával za jednotlivými pěveckými osobnostmi regionální scény, aby jim mohl vyznat upřímný obdiv a jednotlivá setkání následně zaznamenat i pro své věrné čtenáře. Za podobným záměrem vznikla i reportáž *Zpěvák z rodu Kovářků*, zachycující inspirativní životní setkání s národopisnou zpěváčkou legendou z vesnice Kobylí v osobě Františka Kovářika. Silný umělecký dojem, jež po dlouhá léta v autorovi zanechala jedinečná melancholická píseň zcela neznámého interpreta z vysílání brněnského rozhlasu, pak stál i za usilovnou snahou o osobní poznání dotyčného lidového zpěváka s nezapomenutelným přednesem i barvou hlasu. Obdobně jako knižní památky regionální lidové slovesnosti promítají paměti svého kraje, tak i v jednotlivých písních je zakořeněn odkaz prostředí, v níž konkrétní skladba vznikla. Jednotlivé lidové písně pak představují určitý druh komunikace mezi rodnou krajinou a lidmi, kteří jí obývají, obhospodařují a jsou za ni bezmezně vděční. Pro zmíněné důvody vyznává venkovský lid dotyčným nositelům lidových hodnot jistou společenskou úctu. Kromě obyvatel, jež žijí s opěvovaným krajem v úzkém sejetí, slouží písně i jako odkaz zaníceným posluchačům, kteří v ní skrytý podtext duchovní vazby citově vnímají.⁸⁴ Z přiložené reportážní ukázky je lidová úcta k nositeli písňového vyznání rodnému kraji zcela patrná a proto i svého domácího umělce místní lidé oslovují familiárním titulem „strýcu“, jenž je od nepaměti na Moravském Slovácku užíván pro osoby vážené a citově blízké:

Jaroslavu Kovářikovi jaktěživo nikdo jinak neřekne než strýcu. A oslovují ho tak nejen Kobyláci, ale i Vrbečáci a Bořečáci, i mladí z krumvířské Vonice, z Váلكovy čejčské cimbálové muziky a z čejkovické Zavádky. Kdysi běžné oslovení – tetičko, strýčku – je dnes vyhrazeno ne každému, ale jen osobám důvěryhodným a váženým. Ale současně to oslovení vyjadřuje i cit. Strýcu, pokud nejde o pokrevní příbuznost, řekneme pouze osobě, kterou máme rádi. Strýca Kovářika má hanácké Slovácko rádo, a proto mu synové a dcery tohoto kraje říkají strýcu. Cítí totiž nejen to, že je jedním z nich, ale že písněmi, které zpívá a jak je zpívá, o tomto kraji vypovídá. O hanáckém Slovácku nemusíte nic vědět, ba ani jej navštívit,

---

⁸⁴ JILÍK, Jiří a Moarch EVENO. *Rebelové proti všednosti*. Velehrad: Ottobre 12, 2003 – Genius loci, sv. 7. ISBN 80-86528-22-7. s. 103-104

*ale když budete naslouchat zpěvu strýca Kovářika, dozvíte se o kraji a o lidech víc, než když přelouskáte mnohou učenou etnografickou studii.*⁸⁵

Ke každé rytmické lidové muzice se ve slováckém regionu pojí vždy i svébytný druh taneční soustavy. Do jednotlivých kroků a tanečních pohybů je vstípen obdobně jako do jednotlivých písní odkaz a úcta minulým generacím, jež stály za zrodem konkrétních tanečních variant. Jednotlivé folkloristické soubory Moravského Slovácka pak ožívují při svých veřejných vystoupeních hodnotu po generace předávaného bohatství, mezi něž se řadí i lidový tanec coby jeden z nejpříznačnějších lidových pokladů. Pro svůj svébytný umělecký projev se staly taneční soubory slováckého folkloru dalším důležitým inspirativním zdrojem v publicistické tvorbě Jiřího Jilíka, který navštěvoval v rámci svých reportážních toulek i desítky tanečních folkloristických slavností a festivalů. Obdobně jako jeho národopisnou duši od jakživa opojovaly tóny lidové písně, i doprovodné taneční vystoupení v něm vzbuzovaly obdiv a hluboký zájem. Na uctění památky jednoho z nejvýraznějších slováckých folkloristických tanečníků a zpěváků minulého století pak sepsal vzpomínkový fejeton *Setkání s Františkem Šopíkem*. Uznávaný folkloristický umělec pocházející ze syrového kraje slováckých Kopanic se svým jedinečným uměleckým projevem a nadáním zapsal do paměti širokých vrstev slovácké společnosti a sklízел úspěchy na většině regionálních i zahraničních folklorních festivalů. Své umělecké nadání šířil i mezi další generace slováckých tanečníků a pěvců jakožto uznávaná a obdivovaná osobnost národopisné scény, za níž chodívali lidé z širokého okolí pro radu či jen za účele přátelského posezení.⁸⁶ Přes všudypřítomný věhlas a kladnou odezvu však z přiložené ukázky vyplývá, že zůstal skromný a věrný svému rodnému kaji za veškeré hodnoty, jimiž ho obdařil i inspiroval:

Dočkal se ještě své slávy. Tancoval na slavnostech ve Starém Hrozenkově, ale i na festivalu ve Strážnici, vystupoval s kopaničářem, Trenčanem, Olšavou. Se soubory vyjel i do zahraničí. Jeho umění bylo zachyceno televizními kamerami, o jeho hudebním i tanečním stylu psali studie renomovaní odborníci.

Sláva ho nezměnila. Zůstal člověkem svého kraje. Vracel se do Vyškovce, do chalupy pod Kykulou, ke své ženě, do krásné a drsné přírody Bílých Karpat. Ráno vzal kosu, a když

---

⁸⁵ JILÍK, Jiří a Moarch EVENO. *Rebelové proti všednosti*. Velehrad: Ottobre 12, 2003 – Genius loci, sv. 7. ISBN 80-86528-22-7. s. 104

⁸⁶ JILÍK, Jiří a Moarch EVENO. *Rebelové proti všednosti*. Velehrad: Ottobre 12, 2003 – Genius loci, sv. 7. ISBN 80-86528-22-7. s. 82-85

*vkročil do zrosené trávy a dal se do zpěvu, byl nejšťastnější. Zemřel v sedmdesáti pěti letech. Jeho žena odešla rok po něm.*⁸⁷

Za rebely proti všednosti je kromě dospělého venkovského lidu nutné započítávat i omladinu, jež hraje při vybraných regionálních zvycích hlavní úlohu. Typickým příkladem nepostradatelnosti slovácké mládeže a dětí představuje po staletí udržovaná činnost velikonočního *hrkání*. Každoročně tradovaný rituál spjatý s nejposvátnějším obdobím církevního roku vystupuje z každodennosti běžného života coby odkaz z dávné minulosti, kdy všechny kostelní zvony v době Velikonoc odlétají do Říma. Úkolem malých chlapců pod dohledem nejstaršího tzv. *stárka* (žáka 8. třídy) je především připomenutí blížícího se dne Kristova vzkříšení za pomoci dřevěných hrkadel a sborového koledování. Jedinečnost popisovaného rituálu pak stála i za osobní reportážní výpravou Jiřího Jilíka do slovácké dědiny Bílovice, odkud námětově čerpal pro svou reportáž *Velikonoční časoměřiči*. Jak už ze samotného názvu vyplývá, aktéři velikonoční tradice se pro své obecní spoluobčany stávají po dobu tří dnů hlavními ohlašovači vybraných hodin místo utichlých zvonů, aby tak lidem připomněli blížící se den hlavní církevní svátosti.⁸⁸ Funkce vybraných časoměřičů obdobně jako záměrná pozastávka zvonů však v dnešním urychleném životním koloběhu bývají běžně přehlíženy, a proto se Jiří Jilík snaží na tuto postupně upadající, avšak pro věřící lid podstatný rituál, vnést větší pozornost pomocí publikované reportáže:

Kdopak by si v dnešní uspěchané době uvědomil, že se odmlčely kostelní zvony? Mám spíše pocit, že mnozí z nás jejich existenci přestali vnímat. Pro děti se stal známkou večera televizní Večerníček, pro dospělé Televizní noviny. Ale zvonění klekání? Zkuste si vzpomenout, kdy naposledy jste si zvuk zvonů zřetelně uvědomili? A kdy naposledy jste se zastavili a zaposlouchali? Nebo dokonce zamysleli?

Co si budeme nalhávat. Zvony se pro většinu z nás dostaly kamsi na periferii našeho vnímání. A tak nebyt slováckých časoměřičů, většina z nás by si ani nevšimla, že v době velikonoční odlétají zvony do Říma. V Bilovicích, Mistřicích, Včelarech, Veletinách, Vlčnově, Topolné, Kněžpoli, Jarošově, Tupesích, Popovicích a mnoha dalších slováckých vesnicích se v podvečer o Zeleném čtvrtku se kluci vydávají na svou první občůzku vybaveni rozmanitými hrkači, vrzgači, klepadly či řehačkami, malými, jen tak do ruky, ale i velkými na důmyslných podvozcích s koly, aby nepřítomné zvony nahradili.

---

⁸⁷ JILÍK, Jiří a Moarch EVENO. *Rebelové proti všednosti*. Velehrad: Ottobre 12, 2003 – Genius loci, sv. 7. ISBN 80-86528-22-7. s. 84

⁸⁸ JILÍK, Jiří a Moarch EVENO. *Rebelové proti všednosti*. Velehrad: Ottobre 12, 2003 – Genius loci, sv. 7. ISBN 80-86528-22-7. s. 14-18

Síla tradice je obdivuhodná.

*I kdybychom my dospěli zapomněli, kluci nezapomenou.*⁸⁹

Samotný autor pak k malým nositelům dávného poselství vzhlíží jako k hrdinným rekům, kteří nejenom, že slováckému lidu nahrazují kostelní zvony, ale zároveň i obraňují svou rodnou ves před nepřátelskými vpády hrkačských skupin ze sousedních vsí. Jakožto představitelé lidové tradice z nejmladších generačních řad zároveň jdou příkladem svým vrstevníkům a nesou tak pomyslnou pochodeň naděje lidové tradici v současném, hodnotově upadajícím světě, jak je zřejmé i s přiložené ukázky:

*Jeden osmiletý klučina, šprček v teplákách a bundičce, se zimní čepicí naraženou do očí a přes uši, s uzlíkem vajec v jedné a mohutným klepačem v druhé ruce, scházel vedle mne po schodech od bilovického kostela. Cosi důstojného bylo v jeho krocích, v jeho držení těla, v jeho pohledu na svět. Byl jak hrdina, který se vrací z domů z cest, na nichž vykonal množství hrdinských činů jako řečtí hrdinové Herkules nebo Achilles.*⁹⁰

Sbírka Rebelové proti všednosti nepřináší současnému čtenáři pouze myšlenkové přenesení do světa zářivých krojů, usměvavých a dobrotivých tváří, všudypřítomné líbezné melodie lidové písně a oku líbivých tanečních kreací, ale zároveň je dokladem skutečnosti, jakou má odkaz lidové kultury předchozích generací pro naši společnost nepostradatelnou hodnotu. Jiří Jilík se prostřednictvím autentických reportáží z rozličných koutů Moravského Slovácka nesnaží pouze zviditelnit jednotlivé krásy ať už folklorního lidového bohatství, ale prostřednictvím vlastního zanícení a obdivu se snaží kus sebe samotného vštípit i současnému čtenáři. S upřímnou láskou a pokorou ke svému zaslíbenému kraji přistupuje i ke své novinářské činnosti a jednotlivé atributy slováckého kraje pak předává dalším generacím se skrytým záměrem, aby v nich podnítil zájem o skutečné životní hodnoty a bohatství v uspěchaném světě kulturního ustrnutí.

---

⁸⁹ JILÍK, Jiří a Moarch EVENO. *Rebelové proti všednosti*. Velehrad: Ottobre 12, 2003 – Genius loci, sv. 7. ISBN 80-86528-22-7. s. 14-15

⁹⁰ JILÍK, Jiří a Moarch EVENO. *Rebelové proti všednosti*. Velehrad: Ottobre 12, 2003 – Genius loci, sv. 7. ISBN 80-86528-22-7. s. 17

4.2 Obraz nezvratné hodnoty předávaného lidového bohatství v reportážních sbírkách Jdu Slováckem krásným a Jdu Slováckém krásným II

Jiří Jilík své výpravné reportážní putování po koutech Moravského Slovácka nezaměřoval primárně jen pro vstřebávání nových publikačních námětů, ale mnohdy ho za jednotlivými památnými místy, slavnostmi nebo konkrétními význačnými osobnostmi folkloristické scény táhla touha po duševním uspokojení. Fascinován slováckou lidovou kulturou tradovanou po staletí v téměř nepozměněné podobě se autor nechával při konkrétních folkloristických slavnostech strhnout atmosférou do fantazijního rozjímání nejenom nad vstřebávanými obrazy, ale i nad historickým prapůvodem jednotlivých tradic a obřadů. K hlubšímu rozpoznání skutečných krás prolínajících z okolní reality je však kromě otevřených smyslů a srdce nutná i jistá míra duševního klidu a vyrovnanosti, dnes už těžko udržitelných pokladů ve světě neutichajícího shonu. Na rozdíl od ostatních vrstev národní populace však slovácká společnost zůstala do dnešních dnů uchráněna od sdílených celospolečenských hodnot v podobě zaslepené honby za majetkem a prestiží, a tudíž jako jedna z mála lokalit České republiky zprostředkovává všem návštěvníkům kýžené duševní oproštění. Jak je patrné z příložené předmluvy Jiřího Jilíka, jedinou nadřazenou duševní hodnotou slováckého lidu je lidová píseň, jež má svých textech zakotveny zkušenosti a lidovou moudrost, poskytující všechna potřebná pravidla a rady, jimiž by se měl každý uvědomělý člověk řídit:

Neboť časy se sice mění rychle, ale k horšímu. Člověk mění se pomalu má naštěstí problém dohnat dobu.

Je to zejména zásluhou lidové písně, že jsme my, kteří žijeme v srdci země moravské, na Slovácku, takoví zpozdilci. Píseň, ať si to připustíme či nikoliv, je naším mravokárcem. To ona burcuje naše zpohodlnělé svědomí, když začneme být nevšimaví k věrnosti, k čestnosti, k upřímnosti, když přestaneme ctít radosti a bolesti našich bližních, když začneme dávat přednost bohatství věci, před bohatstvím ducha.⁹¹

---

⁹¹ JILÍK, Jiří. *Jdu Slováckem krásným*. Uherské Hradiště: JJ, 2008. ISBN 978-80-254-3151-1. s. 5

Slovácká lidová kultura však svou svébytností zakotvila nejen na vymezeném území jihovýchodního cípu České republiky, ale díky svému věrnému lidu se duch Moravského Slovácka začal pravidelně tradovat i na míle vzdálených lokalitách. Za jasný příklad jedinečného přesahu slováckých lidových hodnot za hranice regionu Slovácko lze bezesporu považovat i *Svobodnou slováckou vesnici Výchonek*, jež vznikla coby seskupení národopisných osvícenců slováckého původu v 50. letech 20. století v prostředí Moravskoslezského kraje (Opavy). Za cílem bližšího obeznámení se s podobou slováckého folkloru při česko-polských hranicích se Jiří Jilík vydal na další výpravnou reportážní cestu situovanou za hranice zaslíbeného kraje. Ze shrnující dobové reportáže pod názvem *Masopust v blázinci* potom vyplývá skutečnost, že pravá hodnota lidové kultury není pouze doménou rodného kraje, ale zásluhou zasvěcených duší může být bohatství předchozích generací uctíváno a rozvíjeno i na opačném konci světa. Jiří Jilík přistupuje ke slezské základně slováckých folkloristů se zřejmým obdivem, a to nejenom k jejímu původnímu zakladateli v osobě veterináře MVDr. Zdeňka Fojtácha, ale i ke všem bezmezně věrným členům obdobně jako k udržované a vřelé lásce k hodnotám rodného kraje navzdory geografickému odloučení.⁹² Z příložené publicistické ukázky pak vyplývá autorovo zřejmé citové pouto, jež vzplanulo k unikátnímu folkloristickému centru spřízněných slováckých duší a potvrzuje tak nepsané pravidlo, že tam, kde se udržuje vřelý vztah k lidové tradici, setrvává lidská úcta nejen k sobě navzájem ale i ke všem příchozím hostům.

Kus Slovácka ve Slezsku. Byli jsme daleko od domova, ale vlastně i tady jsme byli doma. Kdosi tady před čtyřiceti sedmi lety zasadil kus našeho kraje a on se ujal, rozrostl. Z malého výhonku se stal stále zelený keř, v jehož větvoví zpívají ptáci.

*Už vím, kde se mohu zastavit, když pojedu na sever. Víم, kde najdu kamarády, byť je neznám všechny jménem, byť jsem si se všemi nezavdal. Víم, kde se budu cítit jako doma. Pokud tam někdo z vás, čtenářů, dostane dřív než já, pozdravuje je ode mě. A já je na oplátku budu pozdravovat od vás, až se tam za nimi zas podívám.*⁹³

Úcta a vřelý vztah k hodnotám předchozích slováckých pokolení zůstává dodnes tradována zásluhou zasvěcených dobrodinců, jež lidová kultura nijak neomrzela ani v jejich očích neupadla na kráse. Přes jistý pokrok v celospolečenském vývoji po stránce technologické, ekonomické i informační, zůstává region Moravského Slovácka nadále jednou z mála vzácných lokalit izolovaných od vlivů moderních trendů a praktik. Proto nejenom jednotlivé folklorní tradice a zvyky setrvávají po staletí v téměř nepozměněné

⁹² JILÍK, Jiří. *Jdu Slováckem krásným*. Uherské Hradiště: JJ, 2008. ISBN 978-80-254-3151-1. s. 19-24

⁹³ JILÍK, Jiří. *Jdu Slováckem krásným*. Uherské Hradiště: JJ, 2008. ISBN 978-80-254-3151-1. s. 24

podobě, ale i prapůvodní způsoby obživy slováckého lidu se v některých oblastech rituálně praktikují do dnešních dnů. Charakteristickým příkladem tradované profese slováckých usedlíků je i tzv. *handrláctví*, jež je zásluhou skupiny zainteresovaných národopisných nadšenců dodnes zachováno ve slovácké obci Kunovice, představující i dlouholetý domov samotného autora Jiřího Jilíka. Slovácká ves, přiléhající ke středobodu regionu Moravského Slovácka v podobě Uherského Hradiště, je v širokém kruzích veřejnosti svými roditelými *handrláky* známá a lidové řemeslo vztahující se k výměnnému obchodu s látkami a krojovými svršky se stalo zároveň ústředním zdrojem obživy pro převážnou část místních usedlíků. Na důkaz setrvávající úcty a obdivu k ušlechtilému lidovému řemeslu skupiny místních nadšenců první říjnovou sobotu vyrážejí do ulic rodné vsi poptávat se po nepotřebných krojových součástech. Hlavní cíl rituální činnosti však v dnešní podobě nepředstavuje obstarání obživy, nýbrž národopisní nadšenci obcházejí rodnou ves za účelem obohacení místní folkloristické krojové sbírky. V rámci reportážního článku pod názvem *Handrličky za jehličky* pak zásluhou rozhovoru s místním čínorodým etnografem a aktivním podněcovatelem handrláckého rituálu a doktorem věd Stanislavem Štěrbou získal Jiří Jilík povědomí o novém obrazu svého zaslíbeného kraje coby nositelem hodnot tradovaného způsobu lidové obživy.⁹⁴ Z přiložené ukázky vyplývá zřejmý názor dotazovaného organizátora národopisného dění, který potvrzuje nepsané pravidlo, že bez znalosti hodnot svých předků ztrácí lidstvo svou pravou identitu, a tím pádem je snadno podmanitelné nadvládou bezduchých, mnohdy až destruktivních myšlenek a zájmů převládajících autorit:

„Až se přestaví Panský dvůr, bude v něm také místní muzeum. Pro muzeum všechny ty věci zachraňujeme a vystavíme je tam, aby každý, kdo tam dojde věděl, že Kunovjané byli šikovní lidé. Ale víš, já v tom vidím i hlubší podtext. Ten rychlý společenský pohyb ve světě má za následek, že nestačíme rozlišit mezi hodnotami. Staré odvrhujeme, aniž bychom si často uvědomili, že se tím vzdáváme také své minulosti. Říká se: Když si chceš někoho podmanit, ukradni mu historii. To platí po celou dobu existence lidstva a platí to i dnes. I evropská unie přináší v tomto smyslu určitá rizika. Proto je třeba uchovat si svoji kulturu a svoji historii. Aby i náš potomek za padesát, za sto let věděl, kam patří a jak jeho předkové žili, jak se oblékali, v co věřili, jak smýšleli.“⁹⁵

Nejenom pro hodnotu lidové práce zůstávají dodnes Slováčtí etnografičtí nadšenci na své předky hrdí. Zásluhou především mladších generací přetrvávají taktéž zvyky, jejichž prapůvod je připisován až do doby působení středověkých pohanských kmenů. Za zřejmý

⁹⁴ JILÍK, Jiří. *Jdu Slováckem krásným*. Uherské Hradiště: JJ, 2008. ISBN 978-80-254-3151-1. s. 50-56

⁹⁵ JILÍK, Jiří. *Jdu Slováckem krásným*. Uherské Hradiště: JJ, 2008. ISBN 978-80-254-3151-1. s. 57

pozůstatek pohanských předchůdců uceleného slováckého lidu zůstává v oblasti současného Poolšaví tradice tzv. *vynášení Morany*, představující rituální symbol odcházející zimy. Ve čtveřici slováckých vesnic, jež zastupují Drslavice, Hradčovice, Veletiny a Lhotka, pravidelně na *Smrtnou neděli* vycházejí skupinky malých děvčat nebo chlapců do ulic rodných vsí, aby se obřadně rozloučili s odcházejícím zimním obdobím a podpořili zároveň příchod nové přírodní obrody stejně jako probouzející se symbolickou životní mízu pro starší generace. Jedinečnost popisovaného pohanského zvyku stála i za výrazným zájmem Jiřího Jilíka coby regionálního reportéra a šéfredaktora mapujícího veškeré dění slovácké národopisné scény. Záslouhou mnohaleté přímé interakce s popisovaným lidovým obřadem pak dokázal prostřednictvím autentické reportáže s názvem *Jak se budí jaro* přiblížit veškeré atributy a okázalost dětských rituálních obchůzek čtenářskému obecenstvu.⁹⁶ Jak je patrné z vybrané ukázky, jednotlivé podoby pochovávání zimy se výrazně liší nejenom v užitých symbolických předmětech mezi sousedními vesnicemi, ale zároveň i co do podoby chlapecké a dívčí varianty rituálního obřadu:

V tu dobu se od sousedních vrat ozývá zpěv z hrdel chlapeckých. Na desetiletých nezpěvácích je vidět obrovské sebezapření, jímž nutí trémou stažené hrdlo do zpěvu. Avšak vidina tašky plné pamlsků a peněz je příliš silná. Zdejší kluci nenesí létěčka jako jejich spolužačky, ale v malých skupinkách obcházejí dům od domu s Markem, mužskou protiváhou Mařeny ze sousedních Veletin. Zatímco veleckou Mařenu představuje jediná figurína v životní velikosti, nesená všemi děvčaty v průvodu. Marka má každý kluk svého a opatruje si ho z roku na rok. Je to hadrový panák připevněný na hůlce, většinou vlastní výroby. Ale dobře poslouží i plyšový medvídek připevněný na vařečce.⁹⁷

Samotný rituální proces nespočívá pouze v rozloučení s odcházející zimou za užití příznačného symbolického předmětu v podobě slaměného *víchu*, který je záměrně zapálen a za doprovodu říkanek posléze vržen do proudu nejbližšího potoka či říčky. Ale po vylovení pozůstatků pohanského symbolu smrti je nutné obřadně přivítat i nastávající jaro za užití tzv. *létěček* (viz. Obrázková příloha č. 6) neboli uříznutých korun malých smrčků, s nimiž mladé dívky s koledou vítají nové roční období u většiny vesnických stavení, aby byly za následně za svou hodnotnou činnost náležitě odměněny⁹⁸, což je patrné i z příložené ukázky:

Slaměný vích jeho bidlu ani letos nevyklouzl, přestože voda je pod mostem bystrá a rychlá, a lehoučká sláma poskakuje po vlnách, motá se a obrací, jako by se chtěla novému

⁹⁶ JILÍK, Jiří. *Jdu Slováckem krásným*. Uherské Hradiště: JJ, 2008. ISBN 978-80-254-3151-1. s. 31-38

⁹⁷ JILÍK, Jiří. *Jdu Slováckem krásným*. Uherské Hradiště: JJ, 2008. ISBN 978-80-254-3151-1. s. 32

⁹⁸ JILÍK, Jiří. *Jdu Slováckem krásným*. Uherské Hradiště: JJ, 2008. ISBN 978-80-254-3151-1. s. 38-39

zajetí vyhnout. Malý lovec, když vích vylovil z vody, spěchá s ním k prastaré lípě vedle kaple na návsi.

Od Nepaměti věší do její koruny velečtí chlapci tuto vzácnou trofej. Slavu hrdiny, který ji vylovil z vody, bude ve větvoví stromu hlásat až do chvíle, kdy sláma v letním slunci ztrouchniví.

Když je zima utopena, je třeba přivítat nové léto. Ve chvíli, kdy Petr Ševčík věšel do koruny lípy pozůstatky Mařeny, děvčata na mostě se chopila létěček. Stromečky, nejčastěji koruny malých smrčků, jsou nazdobeny květy a třásáky z barevného krepového papíru. Děvčátka, prsty a nosíky zmodralé zimou, se zpěvem vycházejí na další obchůzku.

Do všech ulic a uliček Veletin nesou babičkám vzkaz: „Nové létěčko neseme, buďte, babičky veselé, os okénko sedajte, vínečka nám nalejte...“ Musí projít každou ulici a uličku, každý kout vesnice, aby se vědělo, že nové léto je tady.⁹⁹

Vnášet k mladším generacím ducha a odkaz jejich předků představuje jednu z klíčových podmínek k udržení lidové tradice jako takové, a proto se i slovácký lid usilovně po staletí snaží o národopisnou osvětu dětské populace. K vytvoření obohacujícího vztahu mezi dosud nezasvěcenými lidskými potomky a folklorním dědictvím rodného kraje nejefektivněji slouží lidová píseň, v níž je zasazena veškerá lidská moudrost s platností přesahující do dnešních dob. Slováckého národopisného osvícence, jenž zasvětil svůj profesní i osobní život obrodě dětských duší prostřednictvím lidové písňové tvorby rodného Moravského Slováka, představuje učitel Vladimír Ondra, jenž je celým svým srdcem i duší spjatý s vesnicí Nivnice.¹⁰⁰ Jak blíže rozvádí Jiří Jilík ve své reportáži s titulem ***Na cestě, po níž kulhám i tančím...***, lidová píseň, jež by měla být slováckým dětem vštěpována od útlého věku, nezprostředkovává pouze duševní sepjetí s odkazem předchozích generací, ale zároveň představuje neviditelnou nit mezi dětským myšlením a uchopením skutečných hodnot „domova“:

Na konci všeho úsilí je cesta k tajemnosti domova. Domov není jen ten kolem nás horizontální, viditelný a hmatatelný – maminka, tatínek, sourozenci, pes na dvorku, hry v počítači, ale také ten vertikální, neviditelný a tajemný, ve směru dolů i nahoru. Dolů sestupujeme za těmi, kteří už nejsou mezi námi, ale přesto jsou součástí našeho domova, neboť jsou součástí nás samých. Staříček a stařenka, u jejichž hrobu zapalujeme každým rokem o Dušičkách svíčku, ale i prarodiče, které známe již jen z vyprávění, celý ten rodový

⁹⁹ JILÍK, Jiří. *Jdu Slováckem krásným*. Uherské Hradiště: JJ, 2008. ISBN 978-80-254-3151-1. s. 38-39

¹⁰⁰ JILÍK, Jiří. *Jdu Slováckem krásným II*. Ilustroval František PAVLICA. Uherské Hradiště: JJ, 2010. ISBN 978-80-254-9241-3. s. 29-31

řetěz mizející v hlubině minulosti, velice pevný, kterého se můžeme zachytit, když jdeme neznámou a nebezpečnou krajinou, ten je také obsažen v pojmu domov. A pak domov směrem nahoru, do nebe, kde nás jednou kdosi vyslechne a odpustí nám, co jsme dole zlé učinili a zmamlasili, pokud v sobě nalezneme dostatek pokory a upřímné lítosti.

A jak to souvisí s písněmi? Ony jsou pro učitele a jeho malé zpěváky schůdky, jež vedou právě do jizbiček domova.¹⁰¹

K samotnému pedagogickému iniciátorovi národopisné obrozenecké činnosti přistupuje Jiří Jilík s velkým respektem i údivem nad schopností přimět téměř stovku dětí k pravidelné a dobrovolné interakci s lidovou písní, a to nejen v rámci mimoškolních národopisných kroužků, jež má tento činorodý folklorista a pedagog na starost. Úctyhodná lidská vůle a vytrvalost pak sklízí zasloužené ovoce po věch okresních zpěváckých přehlídkách i soutěžích. Zásluhou vydavatele Jiřího Plocka se společná dlouholetá součinnost rozšířila i k ostatním posluchačům lidové písně s přesahem regionálního měřítká.¹⁰² Hudební vydavatel, jenž o nivnickém národopisném pedagogovi natočil i televizní dokument, v příložené ukázce vyzdvihuje zcela odlišný osobní postoj jak k učitelské profesi samotné, tak i k dětem (žákům), kteří si k lidovým hodnotám nacházejí cestu sami od sebe zásluhou příkladného pozitivního vzoru v učiteli Vladimíru Ondrovi:

„Ne, není to v metodě, je to v tom, jaký je to člověk. Normální kantor, když má dozor, chodí po chodbě a hlídá. On vezme harmoniku, chodí po chodbách, vyhrává a zpívá. A za ním je za chvílečku zástup děcek, jdou za ním a zpívají s ním. Nikdy a nikde jsem nic podobného nezažil,“ odpověděl mi Jiří, který o Vlastimilu Ondrovi natočil televizní dokument.¹⁰³

Jiří Jilík ve všech zveřejněných národopisných reportážích a fejetonech předává současnému čtenáři zřejmý náhled do života slováckého lidu se vším, co považuje za příznačné a zároveň, jakých hodnot si nejvíce na tomto národopisném regionu v současném světě cení. K nositelům jednotlivých lidových tradic a rituálů vzhlíží obdobně jako k tradovaným činnostem, jež po staletí přežily v téměř nepozměněné podobě a mohou tak naplňovat srdce dalších generací slováckého lidu. Ve fejetonu s názvem ***Kde sa kdo zrodí***, který byl užit v úvodním proslovu ke 33. výročí založení folkloristického souboru *Včelaran*,

---

¹⁰¹ JILÍK, Jiří. *Jdu Slováckem krásným II*. Ilustroval František PAVLICA. Uherské Hradiště: JJ, 2010. ISBN 978-80-254-9241-3. s. 30

¹⁰² JILÍK, Jiří. *Jdu Slováckem krásným II*. Ilustroval František PAVLICA. Uherské Hradiště: JJ, 2010. ISBN 978-80-254-9241-3. s. 31

¹⁰³ JILÍK, Jiří. *Jdu Slováckem krásným II*. Ilustroval František PAVLICA. Uherské Hradiště: JJ, 2010. ISBN 978-80-254-9241-3. s. 30

se pak Jiří Jilík pozastavuje nad nejdůležitějším životním posláním každého z nás coby věrným obráncům rodného kraje a jeho bohatství. Na příkladu vesnické krasavice Veroniky Čudové z Bílovic a jejího milence a hraběte Huga Logothettiho, majitele místního panství a zámku, dokazuje autor jasné sepjetí lidu se zemí, která nás po smrti přijímá do své otevřené náruče a uchovává nejenom tělesné pozůstatky ale i spjaté příběhy a vzpomínky zásluhou přeživší lidové písně a ostatních památek ústní i písemné lidové slovesnosti. Jak je zřejmé z poslední přiložené knižní ukázky, oslovuje autor současného čtenáře, aby si sám vážil hodnot a skutků svých předků. Hlavním cílem každého z nás by měla být především nezištná celoživotní úcta k rodné zemi, aby nás posléze na sklonku pozemské cesty vřele přijmula do své nepsané pamětní kroniky a nenechala upadnout do zapovězení bludných posmrtných lovišť.

Ti dva by nám nejlépe řekli, jak pádí čas a že není daleko chvíle, kdy se i my budeme ohlížet za svými životy. A tehdy si budeme strašně, ale strašně přát, abychom se i my hodili sem do krajiny našeho dětství, do Bílovic, do Včelar a do Topolné, do Mistríc a do Kněžpole, do Nedachlebic, Částkova, Březolup a do Zlámance, každý tam, odkud vzešel jeho rod. Aby nás přijala ta krajina žloutnoucího obilí a pokřivených trnek, úvozových cest, prudkých strání a skrytých žlebů.

Jen ať se hodíme, ať nezůstaneme plevelným zrnem vykázaným kamsi na smetiště promrhaných životů.

Jen, ať se hodíme do náruče krajiny našeho domova.

Proto naslouchejme písním.

Vždyť právě díky nim se my a krajina nevzdáváme naděje, že se jednou setkáme.¹⁰⁴

4.3. Shrnutí literárního přínosu Jiřího Jilíka současnému čtenářstvu

Jiří Jilík představuje na české literární i publicistické scéně autora nejenom s vytříbeným a čtivým jazykem ale zároveň i schopného mentora, který prostřednictvím svých reportáží a fejetonů vnáší do myšlenek čtenářů nové inspirativní podněty a rady, jakými by se ve svých životech měli řídit. Na příkladu hodnotové orientace slováckého lidu, který nezanevřel na odkaz svých předků, se Jiří Jilík snaží vnést mezi nové generace obdobnou úctu k tradovaným hodnotám a bohatství ať už v hmotné či nehmotné podobě. Svě niterní

---

¹⁰⁴ JILÍK, Jiří. *Jdu Slováckem krásným II*. Ilustroval František PAVLICA. Uherské Hradiště: JJ, 2010. ISBN 978-80-254-9241-3. s. 111

zanícení a silné citové pouto k zaslíbenému kraji předává ve svých reportážních textech s bravurou a úhledností obdobně jako při editorské činnosti u jednotlivých sbírek regionální lidové slovesnosti. Nevzhlíží však ke Slovácku jako k neposkvrnitelné modle, ale udržuje si kritický nadhled nad veškerým pozorovaným děním, k němuž se v jednotlivých reportážních článcích vyjadřuje. Během toulek po slováckých končinách získal nepočet publicistických námětů, s nimiž se pravidelně dělil se svými věrnými čtenáři a dokázal tak kouzlo slováckých tradic a obřadů přenést perem mezi další desítky dosud nezasvěcených jedinců, jež svým barvitým vyjádřením inspiroval k vlastnímu zájmu o popisované společenské události a slavnosti.

Jak na poli literárním, tak i publicistickém zanechal za svou dosavadní spisovatelskou kariéru tento energický autor s nezlomným životním elánem a láskou k folkloru nesmazatelnou stopu a stal se tak vzorem dalším generacím etnograficky nadšených tvůrců, kteří umí naslouchat skrytému hlasu rodného kraje i lidové písni obdobně jako „publicista se Slováckem v srdci“, Jiří Jilík.

Závěr

Ústředním cílem diplomové práce bylo představit obraz slováckého regionu prostřednictvím tvorby národopisného publicisty a etnografa Jiřího Jílíka, jenž zasvětil celý svůj osobní i profesní život písemnému zprostředkování krás a hodnot Moravského Slovácka současnému čtenářstvu.

Úvodní teoretická část diplomové práce představuje souborný přehled nejvýznamnějších literárně a publicisticky činných tvůrců úzce spjatých se Slováckem jako takovým a slouží zároveň k pochopení významu zmíněné národopisné oblasti coby hlavního inspiračního zdroje. Zároveň jsou představeny i jednotlivé hlavní podnětující faktory pro hlubší pochopení autorského zájmu o konkrétní svébytný region při jihovýchodní hranici se Slovenskem.

Druhá pasáž úvodní teoretické části je zaměřena na zaníceného regionálního publicistu, šéfredaktora, nakladatele, etnografa pedagoga a muzeologa Jiřího Jílíka jakožto národopisného osvícence se slováckými kořeny, k nimž se po celý život hrdě a oddaně hlásí s úctou a láskou ke všemu folkloristickému dění a hodnotám zaslíbeného kraje. Kromě autorova studijní i profesní životní dráhy úzce spjaté s vlivem všudypřítomného národopisného ducha, jsou zahrnuty i význačné osobnosti, jež Jiřího Jílíka v různých životních etapách výrazně ovlivnily, a podpořily tak jeho lásku k slovácké lidové kultuře a tradovaným hodnotám.

Praktická část diplomové práce je primárně zacílena na analýzu a interpretaci vybraných publikací literatury umělecké i literatury faktu, a to s cílem vytyčit a důkladněji rozvést autorovo vnímání domovského kraje a jeho kulturního bohatství. Prováděné analýzy jsou rozčleněny do 2 sekcí podle charakteru obsahu a analytického záměru.

Prvotní sekce přináší ucelený obraz o nejpříznačnějších attributech slováckého kraje a jeho společnosti prostřednictvím analyzovaných a interpretovaných lidových balad, pověstí, vyprávěnek a příběhů s pohádkovými a historickými motivy. Jednotlivé analýzy blíže specifikují charakter vybraných sbírek dochované ústní a písemné lidové slovesnosti, a to jmenovitě *Z kraje pod Buchlovem* a *Vlčnovské vyprávěnky*.

Závěrečný úsek praktické části přináší autentickou autorskou reflexi krás slováckého folkloru a jeho ústředních uměleckých osobností prostřednictvím analyzovaných a interpretovaných reportáží a fejetonů ze sbírky *Rebelové proti všednosti*. Zároveň je konkrétní část koncipována coby autorův písemný doklad o nezpochybnitelném významu

tradovaných kulturních hodnot předchozích generací prostřednictvím analyzovaných a interpretovaných publicistických sbírek z putování po lidových hodnotách slováckého regionu, *Jdu Slováckem krásným* a *Jdu Slováckem krásným II*. Úplný závěr diplomové práce je koncipován jako shrnutí literárního přínosu Jiřího Jilíka pro současnou čtenářskou společnost.

Seznam použité literatury

JILÍK, Jiří. *Olšava ví svoje: výpravy proti proudu řeky i času*. Buchlovice: Veligrad, 2012. ISBN 978-80-905279-0-4.

JILÍK, Jiří. *Záhadná jízda králů: příběh tradice zahalené tajemstvím*. Brno: CPress, 2014. ISBN 978-80-264-048-6.

JILÍK, Jiří. *Nezapomenutá krása: kroje a zvyky z Kunovic*. Brno: SVAN, 2006. ISBN 80-85956-21-7.

JILÍK, Jiří. *Z kraje pod buchlovem: pohádky a pověsti*. Buchlov, 2015. ISBN 978-80-260-6026-0.

JILÍK, Jiří a Zdeňka BRANDÝSOVÁ. *Vlčnovské vyprávěnky*. V Uherském Hradišti: Pro Klub sportu a kultury Vlčnov vydalo nakl. Ottobre 12, 2005. ISBN 80-86528-47-2.

JILÍK, Jiří. *Rebelové proti všednosti*. Ilustroval Moarch EVENO. Velehrad: Ottobre 12, 2013. Genius loci (Ottobre 12). ISBN 80-86528-22-7.

JILÍK, Jiří. *Jdu Slováckem krásným*. Uherské Hradiště: JJ, 2008. ISBN 978-80-254-3151-1.

JILÍK, Jiří. *Jdu Slováckem krásným II*. Ilustroval František PAVLICA. Uherské Hradiště: JJ, 2010. ISBN 978-80-254-9241-3.

KORÁBEČNÝ, Tomáš. *Obraz regionu Slovácka ve vybraných dílech moderní české beletrie*. Olomouc, 2015. bakalářská práce. (Bc.). UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI. Pedagogická fakulta.

TARCALOVÁ, Ludmila. *Hody s právem na Uherskohradištsku*. V Uherském Hradišti: Slovácké muzeum, 2008. ISBN 978-80-86185-69-9.

Internetové zdroje

Josef Klvaňa. In: *cs.wikipedia.org* [online]. [cit. 18.11.2008]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Klva%C5%88a>

František Bartoš (etnograf). In: *cs.wikipedia.org* [online]. [cit. 18.11.2017]. Dostupné z: <[https://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Barto%C5%A1_\(etnograf\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Franti%C5%A1ek_Barto%C5%A1_(etnograf))>

Josef Beneš (muzeolog). In: *cs.wikipedia.org* [online]. [cit. 17.2.2018]. Dostupné z: <[https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Bene%C5%A1_\(muzeolog\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/Josef_Bene%C5%A1_(muzeolog))>

Lidské dokumenty a jiné národopisné poznámky. Anotace. In: *KOSMAS* [online]. [cit. 2018]. Dostupné z: <<https://www.kosmas.cz/knihy/165673/lidske-dokumenty-a-jine-narodopisne-poznamky/>>

Ludmila Tarcalová. In: *ČBDD* [online]. [cit. 2018]. Dostupné z: <<https://www.cbdb.cz/autor-47697-ludmila-tarcalova>>

Ludmila Tarcalová: Úvazy tureckých šátků na Slovácku. In: *Slovácké muzeum v Uherském Hradišti* [online]. [cit. 2014]. Dostupné z: <<http://www.slovackemuzeum.cz/doc/1540/>>

Životopis. In: *Jiří Jílik* [online]. [cit. 5.1.2018]. Dostupné z: <<https://www.jiri-jilik.cz/news/zivotopis/>>

Matyáš, Bohuslav. Rozhovory...s Jiřím Jílikem. ZVUK 3/4, 2013. In: *Jiří Jílik* [online]. [cit. 2013]. Dostupné z: <<https://www.jiri-jilik.cz/news/rozhovory-s-jirim-jilikem/>>

Seznam příloh

Obrázková příloha č. 1

Nejslavnější obraz kněždubského malíře Joži Úprky s titulem Jízda králů

Použitý zdroj: Obrázky Joži Úprky na pohlednicích. In: *cs.wikipedia.org* [online].

[cit.19.7.2017]. Dostupné z:

<[https://cs.wikipedia.org/wiki/J%C3%ADzda_kr%C3%A1l%C5%AF_\(Uprka\)#/media/File:Jo%C5%Beka_Uprka_J%C3%ADzda_kr%C3%A1l%C5%AF_ve_VI%C4%8Dnov%C4%9B.jpg](https://cs.wikipedia.org/wiki/J%C3%ADzda_kr%C3%A1l%C5%AF_(Uprka)#/media/File:Jo%C5%Beka_Uprka_J%C3%ADzda_kr%C3%A1l%C5%AF_ve_VI%C4%8Dnov%C4%9B.jpg)>

Obrázková příloha č. 2

Král s růží v ústech je nezáhadnější postavou obyčeje

Použitý zdroj: JILÍK, Jiří. *Záhadná jízda králů: příběh tradice zahalené tajemstvím*. Příloha.
Brno: CPress, 2014. ISBN 978-80-264-048-6.

Obrázková příloha č. 3

Velké právo v podobě panenky, zbytek meče zdoben zelení. Jarošov 2007.

Použitý zdroj: TARCALOVÁ, Ludmila. *Hody s právem na Uherskohradištsku.*

V Uherském Hradišti: Slovácké muzeum, 2008. ISBN 978-80-86185-69-9.

s. 54

Obrázková příloha č. 4

Moarch Eveno: Možnácké hody – u muziky, 1994

Použitý zdroj: JILÍK, Jiří. *Rebelové proti všednosti*. Ilustroval Moarch EVENO. Velehrad: Ottobre 12, 2013. Genius loci (Ottobre 12). ISBN 80-86528-22-7. s. 9

Obrázková příloha č. 5

Stavění máje na Slovácku

Použitý zdroj: Stavění máje v Újezdci v okrese Uherské Hradiště. In: *cs.wikipedia.org*
[online]. [cit. 7.4.2018]. Dostupné z:

< <https://cs.wikipedia.org/wiki/M%C3%A1je#/media/File:CzMayPoleBuilding03.jpg> >

Obrázková příloha č. 6

Děti nesoucí létěčko symbolizující příchod jara nového života

Použitý zdroj: KUBÍČEK, Milan. *Děti z Dolinečky II a IV nesou létěčko na Kopanicách.*

In: *STARÉ MĚSO OFICIÁLNÍ STRÁNKY* [online]. [cit. 3.4.2012]. Dostupné z: <<http://www.staremesto.uh.cz/?p=1519>>

Anotace

Jméno a příjmení	Tomáš Korábečný
Katedra:	Českého jazyka a literatury
Vedoucí práce:	Mgr. Jana Sladová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Literární obraz Slovácka v díle Jiřího Jilíka
Název práce v angličtině:	The Literary Conception of Slovac region in the Production of Jiri Jilik
Anotace práce:	<p>Cílem této diplomové práce je zprostředkovat ucelený literární obraz zaslíbeného slováckého kraje, k němuž si uznávaný regionální publicista a etnograf Jiří Jilík vytvořil důvěrné životní pouto. Kromě představení nejvýznamnějších literárních a publicistických autorů v úzkém sepětí s popisovanou národopisnou oblastí, zprostředkovává diplomová práce detailní životopis Jiřího Jilíka se všemi klíčovými podněty a osobnostmi, jež ho přivedly k publicistické kariéře i národopisnému zanícení. Prostřednictvím analýzy a interpretace vybraných sbírek pohádek, pověstí, vyprávěnek a báchorek vyvstává ucelený obraz Slovácka z dochovaných příběhů ústní a písemné lidové slovesnosti. Za pomoci analýzy a interpretace konkrétních sbírek národopisných reportáží a fejetonů představuje diplomová práce autorské pojetí regionu Slovácka jako jedinečné folkloristické oblasti s dochovaným lidovým bohatstvím, tradicemi a hodnotami předešlých generací, které nese místní lid ve svých srdcích až do současnosti.</p> <p>Hlavní přínos této diplomové práce spočívá v literárním vyobrazení Slováckého regionu jako důležitého tvůrčího</p>

	<p>inspirativního zdroje nejenom v díle Jiřího Jilíka ale zároveň i jako klíčového hodnotového vzoru pro současnou generaci čtenářů, kteří postupně zapomínají na odkaz svých předků i rodného kraje.</p>
Klíčová slova:	<p>Region Slovácko, folklor, národopis, Jiří Jilík, kultura, hodnoty, tradice, zvyky, lid, lidová slovesnost, lidová píseň, lidový tanec, lidový kroj</p>
Anotace v angličtině:	<p>The aim of this diploma thesis is to mediate comprehensive literary conception of the votive Slovacko region, to which the regional publicist Jiri Jilik has formed familiarly life bond. Besides the presentation of the most distinguished literary and publicistic authors in close connection with described ethnographic area, the diploma thesis conveys detailed autobiography of Jiri Jilik with all the stimuli nad figures, which have lead him to the publicistic career and ethnographic enthusiasm. The comprehensive conception of the Slovacko region from the preserved stories of oral and written folk verbs is arising through the analysis and interpretations of picked collections of fairy tales, legends, narrations and tell storries. Thanks to the analysis and interpretation of specific collections of ethnographic reports and essays, the diploma thesis presents author's concept of Slovacko region as the unique foklore area within preserved folk wealth, traditions and values of past generations, which the local folks have been bearing in their hearts till nowadays.</p> <p>The major benefit of this diploma thesis consists in the literary illustration of Slovacko region as the relevant creative resource not only for Jiri Jilik's writing but still as the crucial role model for the current generation of readers, who are gradually neglecting the heritage of their ancestors and mother country.</p>
Klíčová slova v angličtině:	<p>Slovacko region, foklore, ethnography, Jiri Jilik, values, culture, traditons, habits, folks, folk verbs folk song, folk dance, folk costume.</p>
Přílohy vázané k práci:	<p>Obrázková příloha č. 1-6, Anotace</p>
Rozsah práce:	<p>73 stran</p>

Jazyk práce:	Český jazyk
---------------------	-------------